Алесь Корней

Мядовы полюс

Вершы і паэма

Брэст
“Альтернатива”
2010

УДК 821.161.3-1
ББК 84(4Беи)-5
К67

Корнеў, А. К.
К67 Мядовы полюс : вершы і паэма / Алесь Корнеў. – Брэст : Альтернатива, 2010. – 120 с.

ISBN 978-985-521-166-3.

У кнізе Алеся Корнева “Мядовы полюс” – новыя вершы аб каханні, прыродзе, філасофскія разважанні, жыццёвыя замалёўкі, жарты, паэма і пераклады.

УДК 821.161.3-1
ББК 84(4Беи)-5

ISBN 978-985-521-166-3

“НЯКТАР І ЗЁЛАЧАК, І ЗОР...”

Як сведчыць гісторыя геаграфічных адкрыццяў, ці не найбольш цяжкадаступнымі мясцінамі на нашай планеце былі яе палюсы. Экспедыцыя за экспедыцыяй выпраўлялася ў скаваныя льдамі арктычныя і антарктычныя рэгіёны, марачы нарэшце ўмацаваць сцяг той ці іншай дзяржавы на месцы, праз якое праходзіць умоўная зямная “вось”. І мары гэтыя здзейсніліся – у пачатку XX стагоддзя чалавечай настойлівасці скарыліся і Паўночны, і Паўднёвы палюсы...

Але вандроўкі за моры-акіяны падуладныя (ды і ці патрэбныя?) далёка не кожнаму чалавеку. Дык што ж рабіць тым, хто не можа або не хоча імкнуцца ў неаглядную далячынь? Няўжо ім наканавана ўвесь свой век пражыць на адным месцы, у шэра-будзённай кругаверці? Заставацца рабамі *“і горада свайго, ды і кватэры... і рэчаіснасці з пярэстай доляй”*?

Не, сцвярджае Алесь Корнеў, які, мяркую, зусім не выпадкова паставіў верш “Раб натхнення” на адну з першых старонак сваёй новай кнігі. Здавалася б, сапраўды нерэальна вырвацца за межы паўсядзённасці, звыклых побытавых ды іншых праблем. Але апошнія радкі згаданага верша жыццесцвярджальныя:

Няма свабоды ў выбары прываб,
Але ў натхненні я – свабодны... раб.

“Рабом” натхнення чалавек робіцца не пад прымусам, а па закліку сэрца і розуму. І адразу

пашыраюцца яго жыццёвыя гарызонты. Сапраўдны творца ў стане на роўных размаўляць з цэлымі галактыкамі, з Млечным шляхам (верш “Пад зорнаю коўдрай”). У стане пераадольваць недасяжныя раней жыццёвыя адлегласці, не звяртаючы ўвагі на перашкоды. А пакарэнне полюсу? Дык у кожнага чалавека – свае палюсы. І мядовы палескі “полюс” не горшы за тыя, да якіх імкнуліся славутыя падарожнікі. Трэба толькі асэнсаваць, што вось ён, твой полюс – побач з табою.

Нездарма шмат якія вершы і цэлыя паэмы Алеся Касьянавіча прысвечаны роднай беларускай зямлі, Баранавіцкаму краю, з якім звязана большая частка свядомага жыцця. Сапраўды,

Суседзі мне даўно ўжо пабрацімы,
Аднак азёры для мяне і пушчы –
Святыя родзімкі маёй Радзімы.

І нават болей:

Кабеты на лужку ля Ісы
Мілейшыя за Моны Лізы.

А ў гэтым Алесю Корневу, аўтару больш за дзесятак кніг, у якіх так ці інакш прысутнічае і асэнсоўваецца тэма кахання і жаночага хараства, мы можам смела давяраць.

І ў той жа час, пры ўсёй павазе паэта да свайго краю, у вершах А. Корнева мы не знойдзем аніякай правінцыйнай “закамплексаванасці”, як не знойдзем і прынцыповага нежадання вандраваць па свеце. Наадварот, аўтар шмат вандруе – і ў думках, і ў рэальнасці – дапытліва

вывучаючы і асэнсоўваючы з'явы навакольнага жыцця. Нездарма тэма дарог і вандровак – адна з асноўных шмат у якіх паэтычных творах Алеся Корнева.

Што праўда, аўтар не схільны ідэалізаваць вандроўкі самі па сабе – як простую пагоню за экзотыкай або нейкімі прыгодамі. І нярэдка бывае іранічны:

Ляцяць кудысь касмапаліты,
А я сяджу касмабароды.
Пад ногі ім – асфальт і пліты,
А мне палі і агароды....
Навек душэўнай пупавінай
Я зросся з роднаю зямліцай,
І сам сабе твару навіны –
Лакальныя! – па-за сталіцай.

Увогуле ж у творчасці Алеся Корнева, як лёгка можа заўважыць дапытлівы чытач, заўсёды суседнічаюць "узвышанае і зямное", сумнае і смешнае... І чаму тут здзіўляцца? Аўтар у сваіх вершах ідзе ад жыцця, дзе таксама прысутнічае ўвесь згаданы "асартымент" з'яў і пачуццяў.

Што тычыцца не зместу, а "формы", то паэтычнаму таленту Алеся Касьянавіча падуладныя самыя разнастайныя творы – ад паэм і вянкоў санетаў да аднарадковых вершаў, якія мне вельмі хацелася б тут працытаваць, але не хачу пазбавіць чытача асалоды прачытаць іх у гэтай кнізе ў належным месцы – там, дзе іх змясціў сам аўтар.

Вернемся, аднак, да тэмы "палюсоў". Добра, спытае нехта, хай сабе на Палессі і ёсць полюс,

але чаму “мядовы”? Сапраўды, чаму не аднойчы сустракаем мы на старонках гэтай кнігі “мядовую тэму” – пачынаючы ад назвы самой кнігі і да паэмы “Мядовыя мары і чары”, якая займае адно з ключавых месцаў ва ўнутранай структуры зборніка? Ці толькі з “Мядовай прэміяй” за 2009 год, знакамітай на Берасцейшчыне і па ўсёй Беларусі літаратурнай узнагародай, якой уганараваны Алесь Корнеў, звязаны гэткі інтарэс да пчалярства і пчолаў? Вядома ж, не. Тады, магчыма, адказ вось у гэтых радках з паэмы?

Лятуння збірае нектар і пылок
І ў лесе глухім, і ў даліне мурожнай.
Ёй хочацца ў вулей вярнуцца здалёк,
Стаміўшыся моцна, але не парожняй.
Пішу гэты верш і зайздрошчу пчале...
Дык вось дзе салодкай паэзіі школа!

І далей:

Няктар і зёлачак, і зор
Дае запал душы і плоці,
А як замрэ грудны матор,
То хай у небе, у палёце!

Ці можна (і ці варта) дадаць нешта да такіх годных і шчырых словаў? Лепей перагорнем гэтую старонку – і перад намі напоўніцу раскрыецца паэтычны свет Алеся Корнева, нашага земляка і сучасніка... Здароўя і плёну, і яшчэ многімі кнігамі парадаваць нас пажадаем шаноўнаму аўтару!

Вадзім Жылко,
сябар Саюза беларускіх пісьменнікаў

РАЗДЗЕЛ 1

Усё знаёмае да болю

Яска азарэння

Прыйдзі, прыйдзі, нарэшце, азарэнне,
Для роспачнай душы – аздараўленне,
Як мой трыумф, як паспяховы вынік
Натхнення паэтычна-творчых клінік!
Ці многа будзе гэткіх сітуацый?
А мо – карысней плён уласнай працы,
Сумленнай, радаснай і карпатлівай
Над захаплядьнаю жыццёвай нівай?
Дык дзе ж мая хвілінка азарэння,
Хвілінка неўтаймоўнага тварэння?
Ды вунь яна – нябачнай зоркі ўспышка,
І мо адтуль – праменных думак лішка,
Што хутка так праносіцца над доляй!
Адно злавіць парывістую здолей!
І вунь яна – на залатых палетках!
Яшчэ ў снягах, яшчэ ў вясенніх кветках!
Яна ў каханні, і яна ў сумленні!
Яна – і ноч, і першыя праменні!
Лаві яе, вяртлявую сінічку,
Маланку-ластаўку ці яску-знічку!

І ўжо лаўлю! Лаўлю! О, шанц аказій!
Мне азарэнне дораць раптам гразі
Рачных заток і мшалага балота!
І тут жа ўслед зарніцы пазалота
Шліфуе думку ўзнёслую да бляску!
І я нясу яе, жывую яску,
У свет паэзіі, у водар новы
Квяціста-медунічнай роднай мовы!

Раб натхнення

Хаця мой край шырокі і шматкутны, –
Свабоды я не маю абсалютнай,
Бо хрысціянскі раб святых містэрый,
І горада свайго, ды і кватэры,
І раб сваіх бясконцых намаганняў,
Раб закаханасцей і раб каханняў,
Раб рэчаіснасці з пярэстай доляй,
Раб слова, а паэзіі – найболей.
Няма свабоды ў выбары прываб,
Але ў натхненні я – свабодны… раб.

Пад зорнаю коўдрай

Стаміўшыся, з ношай дарожнай
Прылёг на зямельцы мурожнай –
Пад коўдраю неба прылёг.
А месяц і голы, і босы
Ўсё топча і топча нябёсы,
Ніякіх не маючы ног.

Рассыпаўшы яскі-бурштынкі,
Ён вее па небу пылінкі –
Шлях Млечны шляхетна ўзвіў пыл.
Плыві, ветах, з цёмнага кута!
Сцягно тваё гэтак сагнута –
Скруціў, як на санны капыл!

“Дураснік, дык будзь жа здароў ты!
Сыдзі з маёй небнае коўдры!” –
Той вейкамі толькі махнуў.
Ах так? Я ў пасцельцы мурожнай
Схапіў небакрай асцярожна
І ўраз як мага страсянуў.

І ўпалі ўсе зоркі-бурштынкі –
Упалі начныя расінкі,
Шлях Млечны – ля рэчкі адно...
Спрасоння, як лісцік асіны,
Дрыжу і здранцвелы, і сіні...
Не золак, а добра відно.

* * *

Падрастаў я і сталеў –
Гарт быў, ды не сталлю...
Залязаў на дзедаў хлеў,
Любаваўся даллю.

Што было там і што ёсць?
Дзівы? Таямніцы?
Бачылася прыгажосць
Тая, што не сніцца.

Скачваўся з хлява і бег
Па траве мурожнай.
Спрабаваў дагнаць мой смех
Вецер спадарожны.

З года ў год я ўсё сталеў –
Блізка і да сталі…
Далі з высачэзных дрэў
Лепей бачны сталі.

Свеціцца ў далечыні
Ці не рай той чуты?
Свет нязнаны, адчыні
Мне душу сваю ты!

Злазіў з дрэў, ішоў і бег
У той край стракаты,
Дзе стваралiся наспех
Яркія плакаты.

А пад імі – меч і лом,
Цьмяны бляск лапаты…
То будуем, то на злом –
Замкі, цэрквы, хаты.

Вырас я, ды ўжо не той
(Дуб сыны прадалі), –
Незалежны, пехатой
Пакараю далі.

* * *

Я паважаю Польшчу і Расею,
Але люблю адно сваю Айчыну,
І хай не сніцца болей фарысею
Мяне ачмурваць адпаведным чынам.

Я да чужога не, не завідушчы.
Суседзі мне даўно ўжо пабрацімы.
Аднак азёры для мяне і пушчы –
Святыя родзімкі маёй Радзімы.

Як іх угледжу, то вачыма пешчу.
І жаўручок ужо пры той нагодзе
Здаецца мне, як прадказальнік вешчы,
І… сонейка за пазухаю ўсходзіць.

Іграе светлая зара на твары,
А там, над пушчаю, – вянок вясёлкі!
Такую існасць і такія чары
Мне адкрываюць родныя прасёлкі!

І як не дзякаваць Хрысту і Маісею,
Што навучылі ў міры жыць і ў ласцы…
І сёння ўжо не варта фарысею
Мне ў шчырасці зноў і ў сяброўстве клясца.

* * *

Шматтыражная лістота –
Быццам кніжкі, вецці…
Вішні ліст, як ліст блакнота,
Дзе радкі аб леце.

Я чытаю – і штодзённа! –
Не без хвалявання:
У радочках тых зялёных –
Радасць існавання.

Каб радочкі тонкіх жылак
Правільна раскласці, –
Я, напэўна, без памылак
Склаў бы кнігу шчасця.

Усё знаёмае да болю

Вядуць гасцінцы і дарожкі
Сюды, дзе мальвы і валошкі,
Дзе пчолы аблажылі грушу,
І дзе лужок падобны плюшу,
Дзе ветрык лётае па полю,
Дзе ўсё знаёмае да болю.

Старонка любая, адзіная –
Мая ты песня лебядзіная.
Квітнеючы абсяг раённы –
Мой край садоў, мой край хлябоў!
Табе, блакітны і зялёны, –
Мая адданасць і любоў!

Здзіўляе пыхаю Мышанка
І нат мацней, чым парыжанка.
Кабеты на лужку ля Ісы
Мілейшыя за Моны Лізы.
І ў тых, што ля рачулкі Шчары, –
Свае бясхітрасныя чары.

Старонка любая, адзіная –
Мая ты песня лебядзіная.
Квітнеючы абсяг раённы –
Мой край садоў, мой край хлябоў!
Табе, блакітны і зялёны, –
Мая адданасць і любоў!

Квітнеюць вёскі. У Падгорнай
Шмат поспехаў ад працы спорнай,
Набраў разгон жыццёвы, вірны
Жамчужны, а за ім і Мірны.
А там далей, за паваротам, —
Вітае Моўчадзь і Сваротва.

Старонка любая, адзіная –
Мая ты песня лебядзіная.
Квітнеючы абсяг раённы –
Мой край садоў, мой край хлябоў!
Табе, блакітны і зялёны, –
Мая адданасць і любоў!

Баранавічы

Разлёгся ціхі гарадок
У зёлкавым міжрэччы.
Цягнік пяе – гудок! гудок! –
І кліча да сустрэчы.

Іду ў настроі, пяючы,
Па вуліцах знаёмых.
Жывём, жывём, Баранавічы,
Раз марым і пяём мы!

Юнак хацеў сталёвых крыл,
І вось, ён – у сінечы!
Адкрыў прастору небасхіл
Адвазе чалавечай.

Ляцяць пілоты, пяючы,
Над горадам знаёмым.
Жывём, жывём, Баранавічы,
Раз марым і пяём мы!

Мой гарадок рупліва тчэ
Дарожку шчасця з бязі.
Пакуль мы не ў раю яшчэ,
Але настрой уразіў.

Жыву, аб доме пяючы,
Бо рай той – незнаёмы…
Жывём, жывём, Баранавічы,
Раз марым і пяём мы!

Час перамен ужо наспеў.
Мой горад памяркоўны
Натхняе шматгалосы спеў
І думны звон царкоўны.

Будуем горад, пяючы,
Не ведаючы стомы.
Жывём, жывём, Баранавічы,
Раз марым і пяём мы!

Акно паэзіі гарыць

Анастасіі Жук

За зморанай санлівай брамкаю
Захутаўся імжой стары дамок.
Святло ў акне. А там за рамкаю
(Я, затрымаўшыся, амаль прамок)
Красуня, бачу, з асалодаю
Чытае ўголас – томік не Дзюма:
Чытае вершы, а мелодыю
Імкнецца тут жа падабраць сама.
Суняўся тэлевізар з кліпамі,
Бо некаму сягоння іх дарыць…
Імжыць экран. Імжа над ліпамі.
Экран акна паэзіяй гарыць!

Дзьмі, музыка, ва ўсе дудкі!

Прызнаюся, што з маленства
Паважаю "духавенства".
Пра цябе змаўчаў бы, ды
На трубе іграеш ты.

Пнешся – гарбузамі шчокі!
Крыламі махае нос.
Медны раструб крутабокі
Грае часам уразнос.

А ты молішся ахвотна,
Разгарнуўшы сшытак нотны;
Сцэна для цябе – амбон,
А малітва – трубны звон.

Выдзьмеш неймаверным духам,
Пэўна, з кожнага грахі,
Бо ўнутры – святыя духі,
Звонку – дамскія духі.

Паважаю я з маленства
"Дзьмухаўцоў" і "духавенства",
Правільней – духавікоў,
Сённяшніх і ўсіх вякоў.

Будзь жа, дружа, моцны, пруткі,
Каб твой медны звон не сціх;
Дзьмі штодзённа ва ўсе дудкі,
Весялі сяброў сваіх,
Весялі людзей усіх!

Бязгучныя песні

Глуханямы ад прыроды
(О, каб усе так маглі!)
Сэрцам спасціг асалоду –
Гук жыватворнай зямлі.

Дні красавіцкія – святы.
Годзе ў маркоце дубець!
Светлы настрой і прыўзняты.
Так захацелася пець!

Вусны з душы вылівалі
Зладжаны рэчытатыў,
І звышчастотныя хвалі
Неслі ў прастору матыў.

Сам сабе творыць ён гукі –
Лёгкі вясенні мажор.
Лётаюць пальцы і рукі…
Ён яшчэ і дырыжор!

Музыка нема крыляе,
Мо дасягне і не ўсіх…
Раптам, стан думак здзіўляе:
Я яе сэрцам спасціг!

Стары падворак

Дзед з бабулькаю. Усе ім
Шанаванні і паклоны!
Двор стары ўжо стаў музеем,
У сучаснасці ў палоне.

Кросны занялі гарышча:
Ткуць узоры з павуціны.
Цвыркунок запечны свішча,
Навяваючы ўспаміны.

Хоць канюшня і пустая,
Ды чамусьці ржэ часамі.
Дзед ускочыць, паматляе
Барадою і вусамі,

Потым пойдзе да павеці,
Моўчкі пасядзіць у брычцы…
Выраслі даўно ўжо дзеці,
З’ехалі на электрычцы.

Толькі журавель драўляны
Ў вырай нават не памкнуўся:
Стаў, застыў зачараваны,
Бы на скарб які наткнуўся.

Жораў, дзюбаю пасоўгай,
Нахіліўшыся ў калодзеж,
Мо няўрокам ёю, доўгай,
Зорку дзедаву там знойдзеш.

Буслянка і бацяны

1

Што ні воблачка – амаль качан, –
Успрымаў маленькім неба я так:
“Бацька! Баця, глянь, прынёс бацян
З небнае капусты бацянятак!”

Красаваліся ва ўсёй красе
Птушкі ў водбліскaх зары румянай.
Я любіў буслянку на страсе,
На старой, імшыстай, саламянай.

Помню, як з гумна татулька зняў
Гэты помнік дзедаўскі, вячысты;
Як салому на страсе мяняў,
Ды на шыфер, на рабрысты;

Як шкілет старое бараны
На каньку прыладзіў пад буслянку;
Як іржаў, смяяўся вараны,
Глянуўшы на гэтую прыманку!

Ці мо шыфер быў зубасты, злы,
Ці мо конскі рогат гамерычны –
Абмінулі барану буслы,
Слуп аблюбаваўшы электрычны.

Колькі вынаходства ў іх было,
Каб іскра не ўспыхнула на дроце!
Толькі ў дождж свяцілася жытло –
Замыканне макрата кароціць.

І міргалі ў той час вокны хат,
І ўздыхалі электраманцёры,
І, нарэшце, выбухнуў загад –
І палез на слуп адзін, мацёры…

Потым хлопцы свежай елкі ствол –
Помнілася дзедаўская школа –
Укапалі непарушна ў дол
І наверсе ўмацавалі кола.

А вясной, калі бляск вадзяны
Весела высушваў вецер свежы, –
Зноў гняздо рабілі бацяны,
Толькі на… ваданапорнай вежы.

2

Часы дзяцінства і былыя мары
Мільгнулі, асвятліўшыся маланкай…
Праз успаміны, як праз акуляры,
Гляджу на постаць клёна, што з буслянкай.

Буслы лятаюць часта па замежжы,
Але каб толькі пераждыць там зімы,
Бо іх душа, як неўгамонны пейджэр,
Заўсёды кліча да сваёй Радзімы;

Дзе клён стары, аднойчы даўшы слова
Ў часы асенняй сумнае разлукі,
Трымае, беражэ жытло буслова;
Хаця і млеюць жылістыя рукі,

Але трымае, як вянок кахання
Бусловага, ды і свайго, між іншым;
Таму і ўпарты ў велічным чаканні,
Надзею ў добрым сэрцы затаіўшы.

3

І вось вясна, і на старой буслянцы –
Буслы ў павольным, грацыёзным танцы.
То Ён, расчуліўшыся, крылы прыпадыме,
А потым прытуляецца да любай;
То галаву закіне гаспадыня,
Махне яму падмаляванай дзюбай.
І чараў тых не вытрымае бусел,
І дзюба – к дзюбе: пацалункі-бусі!
Пасля ў запале дружна заклякочуць,
Шчаслівыя, адно аднога варты;
Альбо, задраўшы голавы, рагочуць…
Бываюць жа і ў іх, напэўна, жарты.

4

Памеры крыл! Магутны ўзмах і плаўны!
Якая сіла! І ні кроплі зла!
Ляціць, плыве мой любы сімвал даўні,
А ўслед за ім – і мой настрой бусла.
Вунь доўгадзюб – іголкаю над полем,
І я, здаецца, – нітачкай за ім.
Зналёту шоўк паветраны праколем,
На луг апусцімся і пастаім.

Паразважаем крыху, пагаворым
Пра белы свет, пра лёс мой і яго,
Пра шчасце, клопаты і гора –
А ў нас хапае зараз усяго.
Разгледзім, як жывём і як павінны,
І хто нам гэткі прызначае лёс…
Спазнаю і далёкія навіны,
Якія птах на крылах мне прынёс.
Я ж толькі тут, адвечна ў Беларусі,
У межах новых пенсіённых норм…
Брыду, блукаю ў пошуках, як бусел,
Чагосьці для душы і на пракорм.

Пралятала гускі

Быццам трэпле хусткі
Вецер на шнуры,
Так ляцелі гускі
Стомлена ўгары.
Гучна гагаталі:
Сілкавацца дзе?
Ці ў зялёных далях,
Ці ў якой вадзе?
Раптам захістаўся
Зморaны касяк,
Рэзка ўніз падаўся
Вопытны гусак.
Там жаўцела поле,
Як жывы лаўсан.
Пакляваць бы ўволю
Свежага аўса!
І, як пух з далоні, –

З неба гусі ўсе…
Пасвяцца не коні,
А яны ў аўсе.
Дыетычны, спорны
І для іх авёс –
З ім лягчэй угору
Ўзняцца да нябёс.
Зноў – уверх! Шнуроўка
Крыламі грабе –
Дальняя вандроўка
Ў стрыманай журбе.

Гусейн

Трымцяць кветкі яблынькі – спудзіла рэха,
І дуб насцярожыўся, мудры сляпак,
І змоўклі салоўкі ад гучнага брэху,
І кошка – на дрэва, вышэй ад сабак!

Балонкі і мопсы ўглядаюцца ў сучку.
Во! Колькі ўжо гонару ёй, маладой!
А гусі разважна, няспешна – у кучку,
Бо моцныя звеку сваёй грамадой.

Ідуць след у след, хвост у хвост за гусейнам,
За мудрым яго адвакацкім пяром…
І раптам зрабіўся ён мужным і дзейным:
На шумную зграю ўміг – белым арлом!

Сабакі – у спудзе і з брэхам – за рэхам,
За ўласным услед і так шпарка! Уга!
А гусі гагочуць і давяцца смехам:
“Эгей, малайцы! Га-га-га! Га-га-га!”

* * *

Ляцяць кудысь касмапаліты.
А я сяджу касмабароды.
Пад ногі ім – асфальт і пліты,
А мне палі і агароды.

Ім хочацца ў капіталісты,
Пацехі вабяць іх і гульбы.
А мне б – качан шыракалісты
І паўкаструлі б сопкай бульбы.

Навек душэўнай пупавінай
Я зросся з роднаю зямліцай,
І сам сабе твару навіны –
Лакальныя! – па-за сталіцай.

Няма калі за мытню мне

На небакраі быццам кроў разліта.
Аб елку стромкую ўкалоўшы донца,
Спяшае з пашпартам касмапаліта
Ў шпіталь Еўропы падлячыцца сонца.

Плывуць услед за сонцам касманаўты,
Плывуць і воблакі ў блакіт бяздонны.
І ястраб крыкнуў мне: “Ці паспытаў ты
Пераадолець мытні і кардоны?”

Табе, лятун, адно даваць парады.
Як добра там, то не ляцеў адтуль бы.
Пакуль я з’езджу ў Рым ці ў Каларады,
То каларадскі жук зніштожыць бульбу.

Пакуль агледжу цёплыя Багамы,
Ці будзе пакараць мне сэрца Ніца, –
Валяцца будуць зёрны пад нагамі,
Як пераспее жыта ці пшаніца.

Вярнуўся ўсё-ткі ты дадому, ястраб.
І воблачка дадому шлях праторыць.
І ў Пірэнеях сонца не захрасне –
Назаўтра мне шчаслівы дзень падорыць.

На якіх кітах зямля

Ну вось і ты, сябрук мой сціплы,
Сягоння адчуваеш востра:
Кавалачкі жыцця, бы кліпы, –
На доўгай стужцы часу-монстра.

І добра, што не зажурыўся,
Бо ты жыццю заўсёды рад,
Дый зараз прад табой адкрыўся
Ў смузе спакуснай далягляд.

О музы, грайце, балабоньце!
Не мы матывы выбіраем…
Вунь край зямлі на гарызонце…
А што за тым далёкім краем?

За краем тым зямлю трымаюць
Алігархічныя “кіты”:
Уладу і багацце маюць,
Бязбожны кожны і круты,

Ды скарб зямлі хрыбет ім цісне,
А як брыльянты ў ёй, – тым болей.

Раздаць людзям было б карысней,
Ды не падзеляцца ніколі.

Сябрук, туды ты просіш візу,
Бо не ўявіў яшчэ, хто там
Зямельку падпірае знізу,
Каб скарб яе прыпаў “кітам”.

Камбала

Камбала! Камбала,
Як бы плоскі жарт прыроды…
Тут была, там была,
Ды паўсюль – адны нягоды.
Сціснута, сплюшчана
Слупам вадзяным, цяжэзным;
Здушана, змушана
Пакарыцца ўладным жэзлам.
Ты – такога ўціску доказ…
Камбала! Камбала,
Долечка табе дала
Аднабокасць, аднавокасць.

* * *

Ухмылкі слізкія з іроніяй,
І рогат – выбухам сарказму…
Ці сябрукі вы, ці староннія?
Бывайце! – і дзвярыма бразнуў.

Наперад, шляхам не раздвоеным
І негатовай каляёю!

Хай буду адзінокім воінам,
Ды моц і вытрымку падвою!

А стрэўшы тых, каму паверу я,
Ахвотна акажу падтрымку,
Бо ведаю: жыццё – містэрыя,
Дзе вера й здрада – у абдымку.

Малітва бабусі за стан Беларусі

То ззяюць суквецці, то спелыя гронкі.
То год мільгане, як сусветны экран,
То ў кнігу жыцця дадаюцца старонкі –
Ствараецца Новы Завет і Каран.
Змяняюцца моды, абутак, адзенне;
Дзяржавы мяняюцца і не радзей…
Адно толькі зайздрасць і толькі хаценне
Не зменяцца, мабыць, ніколі ў людзей.
Ці слава, ці ганьба – такім усё роўна!
Не хочуць ніякае святасці душ,
Абы ўзбагаціцца з крывёй ці бяскроўна,
Абы добры кавал – агромісты куш!
Аддацца, прадацца – навейшая мара:
Няхай сабе бос і круты, і ліхі...
Каб зоркаю стаць, па законах піяра
Сягоння прыгодны любыя грахі.
    Васковая свечка ў тузе дагарае,
І толькі праменьчык надзеі не згас
У зморшчанай бабці: штовечар старая
Ўлагоджвае неба мальбой за ўсіх нас:
“О Маці Гасподняя, будзь міласціва!
О Госпадзі Божачка, наш дарагі,

Прашу, сатвары нечаканае дзіва:
Прабач несвядомасць і нашы грахі,
Нахабнасць і зайздрасць даруй, і распусту,
Даруй і давер да глабальнай хлусні,
Прабач і пагарду да добрага густу,
Намеры і думкі людзей праясні.
Ратуй нас усіх ад пакорнасці вечнай,
Ад холаду, голаду, гора, бяды;
Ратуй ад хваробы нас, ад невылечнай,
Ад засухі і ад празмернай вады;
Ратуй, любы, ад катастрофы дарожнай;
Ад рэкета злоснага абарані…
Малюся, хрышчуся: калі толькі можна,
То злое начальства ад нас адвярні.
О Божачка, дай нам зямелькі ўрадлівай,
І дай усяго нам, чаго не стае.
О Божачка, дзякуй, што зноў ты цярпліва
Сягоннячы выслухаў просьбы мае".
На покуце свечка цішком дагарала,
А з ёй і пражыты напружана дзень.
Хоць перакавалі мячы на аралы,
У небе – злавесны, драпежніцкі цень.

* * *

Міхасю Угрынскаму

Дык вось ён, мужны наш асілак,
Выдатны сын сваіх краёў!
Жывы агонь ягоных жылак
Запальвае людскую кроў.

Такі дасціпны! Гэткі ходкі!
Даследваў замкавішчы ўсе.
І, заглянуўшы ў вочы продкам,
Парады іх да нас нясе.

Касцы, і кавалі, і цеслі
Адчайна баранілі край.
З паходняй покліч гучны неслі:
"Палон ці воля – выбірай!"

Асілак наш, твае абрысы
Паходняю здаюцца нам.
Жыві, мацней і не скарыся,
Не паддавайся груганам!

І мы з табой не паддамося
Пакоры рабскай і сляпой,
І перш-найперш твой сябра – вось я! –
У першым шэрагу з табой.

РАЗДЗЕЛ 2

Рамонкавае каханне

* * *

Агонь кахання! Ён адзіны,
Што не пагасне анідзе!
Кахаюцца маржы на льдзіне,
І песцяцца кіты ў вадзе,

Стракозы – нават у палёце,
Сінічкі – між яловых лап,
На купіне ў гнілым балоце –
Нястрымнае вяселле жаб.

І ні касметыкі, ні моды!
Хіба ж у гэтым прыгажосць?
Каханне – у віры лагоды!
Дык радуйся таму, што ёсць.

* * *

Ты – журавінка ў моры моху.
Мяне заўважыла здаля
І зачароўваеш патроху,
Як жураўліха жураўля.

Дык ведай жа: даўно журлівы!
Давай жа, цуд са мной твары!
У соснах – свісту пераліvы:
Там – салаўінае журы.

Глядзіць і сонейка пачціва,
Яно – таксама нам суддзя…
А пацалунак твой надзіва
Настолькі ўражлівы, хаця

І гасіць крыху намаганні
Дрыгвы зыбучай ускалых,
Нібы ў каханні – зноў ваганні
Сумненняў новых і былых…

Ты – журавінка ў багне топкай!
Давай пяройдзем у лясок…
І будзем разам піць таропка
Твой журавінны вінны сок.

Алёна

Раніцаю шматгалоссе
Пачынае салавей,
Ды і мне на сенакосе
Весялей і здаравей.

Шкада: няма Алёны.
Тут зёлак, як нідзе!
Кашу дзірван зялёны,
Усмешка ў барадзе.

Не раўнівы я, а пільны.
Не кары і не карай.

Уключаю свой мабільны:
Давярай ды правярай.

– Алё! Алё! Алё-на!
Ты, любенькая, дзе?
– Дык я ж працую плённа,
Мой любы, на градзе.

Сонца за лясок сядае,
І ўжо цень з травы ўстае.
Дзе ж, мая ты маладая?
Дзе ж усмешачкі твае?

– Алё! Алё! Алё-на!
Ты, любенькая, дзе?
– Гляджу, бо з град варона
Суніцы пакрадзе.

Я зварыў даўно вячэру,
Бо цаню сямейны лад,
Ды, прызнацца, слаба веру,
Што каханая ля град.

– Алё! Алё! Алё-на!
Дык цёмна… Дзе ж ты? Дзе?
Яна ў адказ натхнёна:
– Ужо!.. Ужо… Сусед вядзе.

* * *

Сэрца – ходарам, у скокі!
Каб туды!.. На небны дах!
Твой пагляд, хоць і далёкі,
Хоць губляецца ў гадах,

Ды абдаў мінулым жарам:
Падыходзь, маўляў, не трусь!
Толькі сэрцайка пажарам
Не ахоплена чамусь

І ў грудзях жывую цемру
Не спяшае распароць,
Толькі востравeрхім крэмнем
Рэбры зрэзала шматкроць.

*

Зоркі! Зорачкі! Яны нас
Хочуць шчасцем азарыць,
А ты мне любоў (на вынас)
Не схацела падарыць.

Прорву небасхіл разіне
І пакліча ў неба тлець…
У пакрыўджанай слязіне
Зорачка ўсплывае ледзь –

Хай з няпрошаным папрокам
Не спускалася б з вышынь…
Як шкада, што стаў далёкім
Твой нябесны крэпдэшын.

* * *

Юліі і Раману К.

Вы сямейнаю параю селі ў каноэ,
Дык грабіце старанна і дружна абое,
І тады пашанцуе – і то ў намаганні! –
Доўга плыць у хвалюючым, бурным каханні,

Дзе, звычайна, прылівы змяняюць адлівы,
І дзе трэба знаходлівым быць і старацца,
Бо заўсёды на плаве ў жыцці, хто руплівы
І каго загартоўвае ўпартая праца.

Дык няхай жа спрыяе зямля і нябёсы,
І ніколі няхай не губляюцца вёслы,
Хай ваш выбраны шлях будзе радасным,
дзейным
У грамадскім жыцці, а найбольш –
у сямейным!

* * *

Валянціне Кор

Магла заўважыць, пэўна, і сама
Ліхія хібы свету, Валянціна:
То ўзлёт хлусні, то шчырасці няма,
То вір страсцей, а то мяшчанства ціна.

Згубіліся даўно сярод раўнін і гор
Астаткі слыннай моўнае латыні,
Аднак старая назва сэрца **cor**
Жыве й дагэтуль у маёй краіне.

Чытаем слова па складах **да-кор**:
Прад намі нешта, што дайшло **да сэрца**…
А як ісці яму напера**кор** –
Чакай, што болем гэта адзавецца.

Не заўважаць марфему – нелады,
Бо **кор** бывае і ў пачатку слова.
Калі ж дабавіць суфікс, то тады
Мы слова асэнсоўваем нанова.

Я помню рэчы, што ўжо аджылі,
Напрыклад **кор**аб – ёмішча з бяросты
(і з лубу гэткія ж былі)…
Як бачым, лёс людзей і слоў няпросты.

Любоў, сімпатыя і пачуццё
Не ўсім падораны жыццём навечна.
Адно табе дано на ўсё жыццё
І шчырай быць з каханым, і сардэчнай.

Вадзіму
(акраверш)

Вядома, не спазнаць людскіх адносін.
Адно быў лад, і тут жа – нелады.
Духмяны май квітнеў, і раптам – восень!
Завялі, згорклі райскія плады…
Імкнецца здрада, бы мароз той, нізам,
Мяняе ўсё, пярэч ці не пярэч.
Канца няма душэўным катаклізмам,
Але ніводнаму не скажаш: “Прэч!”

Жыў па Бібліі і жыў з надзеяй,
Аддаўшы існасці сябе дарма.
Ды раптам над адданасцю – завеі,
Аледзяняе жорсткасцю зіма.
Юрлівасць – вірам, захліснула розум,

Шаленства ўзнесла хісткую душу:
Чамусьці любая прымае позу
Адчайна-грозную і нат – у-шу!..
Сынок, не сохні болей у знямозе,
Ці ж ты не бачыш, як жыццё ідзе,
Як дні шчаслівыя ўжо ў чарадзе?

Якое ж каханне?

1

Нас часта палоніць краса чалавечая,
Але ж… яна вяне і сохне, што кветка.
Пачуцці адно – наша вартасць адвечная,
Хаця і мяняюцца ўсё-ткі нярэдка.

Каханне прыйшло! Хай жыве неўміручае!
І Ён яму рад, і Яна яму рада.
І раптам… ужо закаханых замучвае
Няведама скуль наляцелая здрада!

Каханне прыйшло і… сышло недарэчнае.
А следам за ім – і сумленне, і сорам.
Дык што застаецца тады? Што ў нас вечнае?
Ды зайздрасць і крыўда з адвечным дакорам!

Чаго ж тады ў Бога зычлівасці просім мы,
Дарэмна губляючы сілы і час?
Бо як мы пакажам да іншых адносіны, –
Так будзе адносіцца Бог і да нас.

2

Красуе, шчыруе бярозка ля рэчкі,
Акружаная тапалямі і клёнамі.
Лісточкі ў танклявай – нібыта сардэчкі,
Нібы валянцінкамі сталі зялёнымі.

І просіць сардэчна адно хоць сардэчка
Дарослы клён і маладыя таполікі.
Яна ж адмаўляе рашуча, бясспрэчна,
І тыя тужліва маўчаць, меланхолікі.

Чаму адмаўляе? А быў такі самы…
Яна ўжо навучана доляй няпростаю.
Як памяць аб тым, на ёй – чорныя плямы,
Такія не ўтоіш пад белай бяростаю.

Не хочацца зноў паддавацца абразам,
І не спакушаюць хай ласкавай моваю…
Калі ўжо і сыйдзецца, дык толькі з вязам –
Нядоля суровая іх аб’ядноўвае.

До ре мі
(вясенняя песенька)

Ты прыехала з Бярозы,
Што на ўсходзе ад Бярэсця,
І ў душы маёй прагнозы
Сталі лепшымі, нарэшце.

До ре мі фа со ля сі –
Трубяць пра вясну ласі.
До ре мі фа со ля… Сок
Веснавы адчуў лясок.

З лосем разам я ў гуморы –
Сок бяроз крыху гуллівы,
Ад яго настрой бадзёры,
І з табою я шчаслівы.

До ре мі фа со ля сі!
Сок вясенні п’юць ласі.
Сок бярозавы п’ю я…
Ты ўся – смаката мая!

Дадзеная воляй боскай,
Стала ты такой патрэбнай;
Мне б з табой, маёй бярозкай,
Жыць і жыць пад ласкай небнай.

До ре мі фа со ля сі –
Трубяць пра вясну ласі!
Можа з гэтае вясны
Стануць яваю мне сны.

Дожджык шэпча

Грыміць і шуміць. Дожджык шэпча. Бяссонне.
І вось што пачуў з таго шэпту сягоння:
“Каханне расце з асалоды фізічнай,
І ціхім бывае, і радасцю зычнай.
Калі з ім і вернасць увойдзе ў жыццё,
То будзе ўжо іншым тваё пачуццё.
Шчасліва і доўга з такім пражывеш,
І кожны пражыты дзень стане, як верш,
Як песня душы з урачыстасцю гімна!
А страта навек асалоды інтымнай
Не стала б ніколі трагічнай няўмеру,
Як страта адданасці, страта даверу…”
Даволі мо, дожджык, журботнага шэпту!
Ты ўнёс у настрой мой шчымлівую лепту,
І я ўжо нібыта над нейкаю прорвай –
Ляці і касцьмі схілы скальныя ўзорвай!
Аднак я жыву, і каханая поруч...
Калі ж і сканае, то страшную горыч
Ніякай заменаю не адбялю,
Пакуль буду бачыць сусвет і зямлю.

Я ўпэўнены: з чыстым сумленнем памром мы…
Канчайце суцокі і дождж, і громы.

Ілюзія

Старая жанчына, танклявая, стройная,
Забылася ўжо, як адчайна кахала,
Ды раптам юнак усміхнуўся, і мройная
Шчаслівая думка на сэрца запала.

Дадому спяшае. Ён – следам валочыцца.
Вось-вось, нерашучы, нарэшце пакліча…
А ёй абярнуцца, вядома ж, не хочацца:
Няма прыгажосці – старое аблічча.

Забегла ў кватэру. Не можа аддыхацца…
Юнак летуценны, яе не кары!
Адсунула шторку, каб глянуць на выхадца
З яе маладосці… А гэта – стары!

Глядзіць у акно яе крыху збянтэжана,
Нібыта ў хаднік чаравікамі ўрос.
Дык дзе ж тая дама? Дык дзе ж яна?
Дзе ж яна?
А сэрца жанчыны адстуквае – sos!

* * *

Вось бы закахацца яшчэ раз
І адчуць той непаўторны момант,
Што ўзмацніў бы спеў звычайных фраз
І сырой зямлі вясенні гоман;

І адчуць, што я не толькі плоць,
А і водар лёгкага паветра…
Вось бы з ветрам прапалоць
Колеры вясёлкавага спектра,

Каб ярчэй гарэў яго букет…
І няважна ў што я закаханы:
Ці ў жыццё, ці ў працу, ці ў сусвет,
Ці ў жанчыну, ці ў пялёсткі канны.

Закаханасць – гэта не журба,
Не іспыт, не радасць, а ўсё разам:
І калі раблю павольна па,
І калі ўзлятаю ў неба з джазам.

Толькі ж будзе ўсё ж і ёй канец,
І аслаблую ўжо не падлечым,
Ды пакуль я на зямлі жылец,
Мабыць, зноўку захаплюся нечым.

Закахаюся да поўнага зліцця
З гэтым незвычайным і прыгожым!
І тады, разлічваю, з жыцця
Лёгка, разам з ім сысці ўжо зможам.

* * *

Калі ў каханні не шанцуе,
То вершы сумныя пішу я.
Калі знайду ў каханні смак,
То верш не пішацца ніяк.

Пачэсны чын сярод жанчын
(вянок санетаў)

1

Заняў ты крэсла камандзіра
Сярод прыгожанькіх жанок,
Бялеў і хваляваўся шчыра,
І заікаўся неўзнарок.

Але не каяўся ніколі,
Хоць і за вухам часта шкроб,
Ды ўсё ж ніколі лепшай долі
Не знаў сакратаўскі твой лоб.

Няхай сабе сярод жанчын
Не вельмі і вялікі чын,
Але ў настроі, у рабочым,

Для іх ты незаменным стаў,
І хор жаночы паўтараў:
“З табой мы поспехі прарочым”.

2

“З табой мы поспехі прарочым!” –
Крычаць яны. О, жах які!
Як хочацца рукам жаночым
Плясці лаўровыя вянкі!

А хай бы з кветак палявых
Яны сплялі табе вяночак,
Як стымул для такіх сівых
У светлых справах цёмных ночак…

Зайздрошчу, бо табе кабеты
Ўплятаюць у вянок санеты,
І для жаночага куміра

Гатовы нават і калье,
І завушніцы зняць, але…
Але аб іншым грае ліра.

3

Але аб іншым грае ліра,
І кожная сяброўка-дама
Ў цябе ўглядаецца так міла,
Як Ева некалі ў Адама.

І сэрца тарахціць у рэбры,
Нібыта ў ксілафон які;
Палосы ўпалыя, што ў зебры,
Твае ўпрыгожылі бакі.

Худзейшым стаў сярод худых.
Аднак які музычны ўздых!
І ты ў нябёсы аж пакрочыў

Удасканалены надзіва;
І зіркаеш на свет шчасліва
Пад зоркавым вянком жаночым.

4

Пад зоркавым вянком жаночым
Не кепска ўсё-такі жывецца.
І хочам сёння ці не хочам –
Ад любых нікуды не дзецца.

І… жываце суполкай цеснай
То ўпотайкі, а то адкрыта…

Напой салодкі з долі прэснай
У хрусталі вачэй наліты.

Таму і радасны настрой,
Таму і чалавечы рой
Заўсёды ўзрушана гудзе

Без вулея і без калоды.
І столькі пекнай асалоды!
Навошта ж мучыцца ў нудзе?

5

Навошта ж мучыцца ў нудзе
(Я згодзен з думкаю такою),
Калі жывём у грамадзе,
Калі ўсё робім талакою?

І сэрца з радасцю працуе,
І кожны ўдар – імператыў,
Які яднае і мацуе
Жаночы плённы калектыў.

І ты, паважны педагог, –
Каму анёл, каму і бог,
Хаця і сарамлівы змалку.

Імкніся ўсё-ткі, прывыкай!
Смялей твары! Смялей шукай!
Гатуй да радасці запалку!

6

Гатуй да радасці запалку!
Патрэбны шчасцейку ключы!

Яно ж нябачна, быццам галка
Ў бяздоннай цемрачы начы;

Яно – і схованы прыпас
Вясенніх сіл, сіл узнаўлення,
І лёс цяперашні ўсіх нас,
І лёс наступных пакаленняў.

Усіх мужчын, усіх цароў
І ўсіх масцей правадыроў
Жанчына за сабой вядзе.

А дзе ў каханні тыя межы?
Адказвацца нам не належыць,
Інакш патухнем па чарзе…

7

Інакш патухнем па чарзе:
Нам без жанчыны – лёс нуды,
Які пра кепскае вярзе
Штодзённа і на ўсе лады.

Ад мамачкі наш першы крок,
Другі – да любай у каханні;
Мы шчасце бралі ў мацярок
І мілай неслі без вагання;

І легкадумна я і ўсе
Яго губілі пакрысе;
Наноў пасля ў каханні палкім

Вымольвалі ў капрызнай любкі.
Ёй неслі грошы, вазы, кубкі
І… бралі шчасця аскабалкі.

8

І... бралі шчасця аскабалкі,
І кожны быў бязмерна рад,
Каб склеіць дробныя кавалкі.
А будзе цэлае? Наўрад.

Аднак збіраем іх то ў кош,
То ў сейфы моцна замыкаем.
Але не той ужо іх кошт,
І ўжо прываба не такая.

Чаго ж тады мы іх шукаем,
Чаго сябе мы панукаем
Крупінкі разглядзець пад лупай

Альбо праз моцны акуляр...
І расплываўся ў шчасці твар,
І шчыра дзякавалі любай.

9

І шчыра дзякавалі любай,
Хоць сталі большымі ў разы
І клопаты, і страты-згубы,
І колькаць рознай драбязы,

І сполахі тваіх трывог
За ўсе інтымныя падзеі...
Што толькі дзень змясціць не змог?!
Ты, не губляючы надзеі,

Угледзься: усяго там досць!
Вядома ж, і каханне ёсць
Таемнай ілюзорнай купай.

Усё разгледзь, пасля развaж
Аб чым гаворыць макіяж…
Глядзі, пакрыўджана не хлюпай.

10

Глядзі, пакрыўджана не хлюпай,
Вільготнасці не развадзі
І памяці сухія струпы
Не раздзірай, не верадзі.

Бо там, у глыбіні схаваны
Шчэ незабытыя гады,
І незагоеныя раны,
І крыўд бязмерныя склады.

Пад коркай закарэлай, струпнай
Яшчэ жыве характар рупны.
Дык ты заўчасна не гаруй,

К жанчыне падыдзі ласкава
І, маючы на гэта права,
Усе капрызы ёй даруй.

11

Усе капрызы ёй даруй,
Не будзь занадта ганарлівым,
Добразычлівую спаруй
З такім жа шчырым і зычлівым.

Раз бацькам стаў, то будзь і сватам,
Садзі разгубленых за стол.
Раз добрым стаў, то будзь крылатым –
Патрэбен кожнай свой анёл

Не толькі там, высока ў небе,
Але і тут... Ох як патрэбен!
І не забірай у скрыты вопіс

Правіннасці і проста шал,
Бо ты ж – не нудны цемрашал.
Не крыўдзіся, васпан, за дробязь.

12

Не крыўдзіся, васпан, за дробязь,
Бо з драбнаты і я, і ты,
І чалавек вышэйшай пробы,
І чалавек зусім пусты.

Галоўнае: што ў тым, у дробным?
Запал жыцця ці не патух?
Методыкай сваёю пробнай
Правер: ці здольны дух на ўзрух?

Але даследуй асцярожна,
Бо цноты крышку ёсць у кожнай...
Святы айцец няхай акропіць

Цябе ў тваім пасадным крэсле,
Пакуль свой імідж не акрэсліў,
Бо лёс не гэткага наробіць.

13

Бо лёс не гэткага наробіць,
Як пераблытае прасцінкі
І як душу няўзнак раздробіць
На долі, долькі і часцінкі;

І кожнай любай і каханцы
Падасць маленечкую частку;

А тыя ў гневе-ліхаманцы
На гэта глянуць, як на пастку.

І да цябе ў тузе і крыўдзе
Ніхто ўжо болей не падыдзе.
Але ж прабач ім і даруй.

А ў люстра ўсё-ткі паглядзі ты:
Ці не занадта ўжо сярдзіты?
Калі ўзяў лейцы, то кіруй!

14

Калі ўзяў лейцы, то кіруй!
А лейцы – стужачкі з атласу.
Жанок не падганяй, мілуй,
Але не будзь занадта ласым.

Калі ж няўстойлівай якой
Патрэбна будзе дапамога, –
Забудзь пра ўласны свой спакой,
Ёй прысвяці сябе самога;

І вось тады твой калектыў
Табе спяе рэчытатыў,
Асыпле ласкай і хвалою.

І будзеш ты, сябрук, павер,
Хваліцца, як і я цяпер,
Сваёй пасадаю былою.

15

Займеў ты крэсла камандзіра,
З табой мы поспехі прарочым.
Але аб іншым грае ліра
Пад зоркавым вянком жаночым.

Навошта мучыцца ў нудзе?
Патрэбна радасці запалка,
Інакш патухнем па чарзе.

І… бралі шчасця аскабалкі,

І шчыра дзякавалі любай.
Глядзі, пакрыўджана не хлюпай,
Усе капрызы ёй даруй.

Не крыўдзіся, васпан, за дробязь,
Бо лёс не гэткага наробіць.
Калі ўзяў лейцы, то кіруй!

Рамонак і Шчарыца
(легенда)

У вышыні нябеснай значна
Вышэй, чым лётае каршун,
Калісьці жыў хоць і нябачны,
Ды найдабрэйшы бог Вястун.
Але ягоны сын Рамонак
Пасля ўсіх спрэчак і гамонак
Дабіўся ў татачкі дазволу
Пажыць сярод людзей уволю.
І стаў ён жыць там, дзе славяне:
Рыбачыў, сеяў, паляваў,
Адпачываў і баляваў
Нярэдка з імі на паляне.
І хто ж чакаў, што гэтак здарыцца:
Мажны атожылак нябёс
Раптоўна закахаўся ў Шчарыцу
І не на жарты, а ўсур’ёз.

Яна таксама, узаемна…
Абое ў шчасці аж цвілі.
Глядзець на іх было прыемна
З нябёсаў сініх і з зямлі.
Але… О, гора! Ды якое?!
На племя гэта, на людское,
Спусцілася бяда-навала,
Якой дагэтуль не бывала.
Такая засуха напала!
Палі пасохлі і лугі…
Навошта рэчкам берагі,
Калі вады зусім не стала?
Кудысьці птушкі пахаваліся,
Кудысьці збеглі і звяры.
А над зямлёй раўлі, злаваліся
Сухія жорсткія вятры.

Хаця б адна была крыніца!
Хаця б вады якой папіць!
І кідаліся ўсе маліцца…
Але канкрэтна што рабіць?
І вось Рамонак – сын жа божы! –
Каб людзям гора не памножыць,
Праз воблачныя далягляды
Ляціць да бацькі за парадай.
І адказаў Вяшчун: “Мой сынку,
Ты богу Сухавею ў дар
Павінен кінуць на алтар
Найпрыгажэйшую дзяўчынку”.
“Татулька! – плача хлопец, енькае. –
Я з чым вярнуся на зямлю?
Жыццё паненкі маладзенькае
Я нізашто не загублю”.

“Цябе хай гэта не хвалюе.
Яна сама ў такой бядзе
Сябе ў ахвяру прапануе,
Адно б шляхі адкрыць вадзе.”
Юнак вярнуўся ўсхваляваны.
А там ля дуба, на паляне
Народу гэтулькі сышлося!
Мо будзе што ці адбылося?
Яго ўлюбёнка падыходзіць,
Бярэ ласкава за руку
І ціха кажа сябруку:
”Я клапачуся аб народзе,
Вады няма, і згінем проста мы
Ўсе тут, у высахлым гаю.
Таму я Сухавею жорсткаму
Сябе ў ахвяру аддаю.
А ты, мой любы, мой жаданы,
Ахвярай стаць дапамажы.
Бяры сякеру, мой каханы,
Замахвайся і не дрыжы. –
І шэпча так яму на вуха:
– З табой з’ядналася я духам,
Сустрэнемся пасля на небе…
Там абаім нам будзе лепей.
Я не змяню свайго намеру,
Не абурайся, памаўчы. –
Лягла на плаху. – Ну, сячы!”
І апусціў юнак сякеру,
А сам ад жалю ледзь не валіцца,
Бо смерць убачыў прад сабой…
Паволі кроў цячэ са Шчарыцы,
Гняце і жахам, і журбой;

Дол апякла і… нечакана
Правальваецца там зямля;
І труп славяначкі каханай
У прорве тоне спакваля,
Бо ў ёй адкрыліся крыніцы:
З адной вада ледзь-ледзь бруіцца,
З другой імклівы вал як рыне…
Узнікла возера ў даліне
На месцы з назвай “Калдычэва”.
Адно мільгнулі косы дзевы…
І пацякла адтуль рачулка…
І стала ўраз усім лацвей.
А ненасытны Сухавей
Шукае іншага прытулку,
Пайшоў са смагаю за пазухай,
І адступілася бяда.
Цячэ, шуміць, бурліць вада…
І можна развітацца з засухай.

А як цяпер тут жыць Рамонку?..
І ён падаўся да нябёс.
Пакінуў сумную старонку,
Душу каханае панёс
Туды, высока – у нябёсы,
Губляючы ў дарозе слёзы
Аб лёсе нечаканым, горкім…
І слёзы падалі, і зоркі
Ляцелі разам на палеткі,
На ўзлессе і на дол сухі
І з той нябеснае трухі
Ператварыліся… у кветкі
З пялёстачкамі тонкімі,
Прывабнымі, што ні кажы –

Хоць пра каханне варажы.
Таму й назвалі іх рамонкамі…

Эх, Шчарыца! Душы ўлюбёнай
Не кепска ў небе. Дык чаго ж
Тады ліецца стуль салёны
І горкі час ад часу дождж?

Прайшло ўжо не адно стагоддзе,
Усё змянілася ў прыродзе:
Няма ні дуба, ні паляны,
Няма і ідалаў драўляных.
Даўно нябесныя абшары –
Пры новых велічных багах.
Затое з намі – рэчка Шчара
З рамонкамі на берагах.

РАЗДЗЕЛ 3

Мядовыя мары і чары (паэма)

Прысвячаецца Міколе Папеку,
пчаляру і паэту, мецэнату і даследчыку,
заснавальніку штогадовай Мядовай
прэміі для пісьменнікаў Берасцейскай
вобласці за дасягненні ў літаратуры

Уступ

Каб жыццё нам здавалася мёдам,
Каб язык не тапырыўся крукам,
Мы салодзім свой рот антыподам –
Жабінкоўскім адбеленым цукрам;

І схіляем к салодкаму слову
І свае, і чужыя манеры;
І святлейшым (хаця напалову)
Стане дзень, што быў нудны і шэры.

Праўда, чуюцца часам і слоўцы,
Быццам граду вясенняга дробат,
Бо калючкамі руж ці ядлоўца
Часам лезе ў душу нашу побыт;

Ды ўсё ж радуе спеў жаўруковы,
Спеў касы на дзяляначчы роснай...
І нам хочацца ласкавай мовы,
Ярка-вобразнай і меданоснай.

Дык давайце ж адносіны спросцім!
Бо з нас кожны заўсёды павінны
Быць жаданым і ветлівым госцем
У любым закуточку краіны!

Бацькоўскі край перасяку
І адшукаю пасеку

Ганяе вецер белыя пялёсткі
Ў квітнеючых садах радзімай вёскі –
Квяцістая садовая пароша –
І мне ўжо час да сябра ў падарожжа,

Які і краязнаўца ў нас вядомы,
Які, як пчолка, – без хвароб і стомы,
Ад працы мае плён, ды шматпудовы,
Ды гэткі смачны, водарны, мядовы!

Парадак у яго крылатым царстве,
Бо ён – спадар, філосаф у пчалярстве
І на Алімп імкнецца навуковы...
І ў добры шлях, раз Бог падбіў падковы!

Там, у акрузе, ведаюць усе,
Як ён умела пасеку пасе,
Таму народ і трутні-блазены
Яму здароўем абавязаны.

Як можа ён, не змог ніколі б я так
Лагодна задавольваць пчоламатак.
А ён, прыгожы, дужы, малады,
Даўно ўжо пчолабацька, сапраўды.

* * *

Не ведаў я, што пчолы любяць гулі,
І што да іх дайшоў ужо прагрэс,
Што сябра на машыну грузіць вуллі
І на маёўку адпраўляе ў лес.
На ўскрайку леса столькі пчолахатак!
Ажно палохае пчаліны вір!
І ў кожнай хатцы – згода і дастатак,
І дысцыпліна, і сямейны мір.

А супакою – ні хвіліны,
Бо вечна ў працы рой пчаліны!

Паветра аж гудзе, нібыта зуб мой кутні, –
Напружыла пчаліная сям'я!
Працаўнікі спяваюць, а не трутні...
Няўжо для іх з'явіўся трутнем я?
Нутром адчуў, што ў іх я – пад наглядам,
Бо думаюць: пасквапіўся на мёд...
Вось-вось, чакаю, нашпрыцуюць ядам:
Аж хочацца наўцёкі, у палёт!..

Хаця прад імі я нявінны,
Але ж усё-ткі – рой пчаліны!

* * *

Яшчэ на лісточках – слязінкі начы,
Ад доўгага сну – на аблоках румянец,

Шчэ конікі і цвыркуны-скрыпачы
Пакуль не зайгралі званочкавы танец,

А ўжо свой маторчык заводзіць пчала,
Каб зноў аглядзець сакавітае ўгоддзе:
У добрым настроі аблёт пачала
Руплівая, кемлівая па прыродзе.

Наросхрыст душу раскрываюць прад ёй
І поле, і поплаў, сумежны балоту,
Ды не вымярае яна даўжынёй
Рабочы свой шлях і паказчык палёту.

Лятуння збірае нектар і пылок
І ў лесе глухім, і ў даліне мурожнай.
Ёй хочацца ў вулей вярнуцца здалёк,
Стаміўшыся моцна, але не парожняй.

Пішу гэты верш і зайздрошчу пчале…
Дык вось дзе салодкай паэзіі школа!
А як не зайздросціць, калі на чале
Пчалінай суполкі – пясняр наш Мікола.

Такая дзіўная ваколіца! Калі ж душа красой натоліцца?

Калісь чытаў, што ў Герадота
Быў доказ і даволі смелы:
Сярод палескага балота
Вадзіўся конь пароды белай.
Мой дзед быў рад карове рыжай,
Ды абзавёўся і пярэстай.
О, вымя! Велізарнай грыжай

Яно вісела ў гэтай песты.
А плям было! І колер кожнай –
Нібыта іерогліф чорны!
Пасля бычок бездапаможны
Радзіўся чорны, што пячорны…

А тут карову белую
Разводзяць год ужо на ферме –
І з думкай адубелаю
Туды мой розум вока верне.
А мо з такой короваю
І будзе ў працы добры плён?
Жывёлай ганароваю,
Відаць, праславіцца раён.
Пастух цікаўны, бела-русы,
З той альбіноскі ўжо не кпіць,
Бо не пазбавіцца спакусы
Таемна малака папіць.
Напэўна будзе незвычайным
Яно ад гэтай альбіноскі.
І вось прыладзіўся адчайны,
А быў сасок не горшы соскі…
А тая – бац! Удар капытні
Перакуліў ажно старога…
Кароўка, хоць мацней не вытні,
Не настаўляй крутога рога!
З усмешкаю атарапелай
Падняўся спуджаны Пятрусь
І зразумеў: каровай белай
Заганарыцца Беларусь.

* * *

Дарога, як страла, і раптам – колам.
Далей мы крочым следам за Міколам,
Пераадольваючы спрытна гразь:
За мной Іван* палез, пасля – Міхась*...
Зялёны поплаў пульхна-сакавіты
На сонцы млее, лесам апавіты,
У травяную глыб упарта кліча,
Туды, дзе зёлкі ззяюць таямніча.
І раптам, як разлітае яйцо,
За хмызняком заззяла азярцо.
І сонца ў ім люструе, бы жаўток...
Які пейзаж! Здзіўляючы куток!
А злева – вунь! – бабровая плаціна.
Спляценне суччаў узмацніла ціна.
Такі праект! Дзівоснае стварэнне!
Бабёр, як бачу, творца і нядрэнны.
Без адукацыі, а так скумекаў!
Пераўзыходзіць іншых чалавекаў!
Дый столькі смеласці ў патоку рызык!
Ён вам – і лірык, і выдатны фізік.
Відаць, навукі некалі зубрыў
І грыз іх значна лепей, чым зубры:
Інакшыя ад роду прыдаліся нервы;
Адсюль і талент – творча-інжынерны;
Адсюль – мастак, і лесаруб, і плотнік:
Сярод звяроў – найлепшы ён работнік.
Ды вунь плыве! Вадзіцу затрасло:
Маленькі нос, а хвост, нібы вясло.
Убачыўшы людзей, расхваляваўся,
Нырнуў і дзесь пад берагам схаваўся.
Я чуў, што там ён вышкрабае норы,

А ў глыбіні іх – спальныя пячоры;
І там спакойна ўлетку дый узімку
На травах спіць з бабрыхай у абдымку.
Іду па беразе, іду па ўзгорку.
А-ёй! Нага правальваецца ў норку!
І так спалохаўся! Зусім не крыху,
Бо наступіў, здаецца, на бабрыху.
І хвост ёй прышчаміў абцасам,
Аж вырваў, бачу, валасінку з мясам!
Прабач, гаротная…

З бабрынаю,
З такой загадкавай сябрынаю,
Я развітаўся, і скіроўвае
Час позні ад сям'і бабровае
Сцяжынкаю між крапівы і зёлак
На нераз'езджаны, пусты прасёлак.

* * *

Ля вёскі, ля паўсоннае –
Клады даўно адмерлыя,
Дзе травы – не газонныя,
Дзе мхі – пушыста-шэрыя.
А валуны там – помнікі,
Галовамі здаліся мне.
Каменны твар іх – роўненькі,
Лішайнік на залысіне,
На лбе – крыжы нятленныя,
Дый – роўнапрамянёвыя.
Чым, помнікі каменныя,
Нас доля аб'ядноўвае?
Вяду бяседу шчырую

З адмерлымі яцвягамі…
Мінуўшчыну мусірую
Здагадкамі, развагамі.
Былі гадзіны цяжкія,
Ды ўжо насталі новыя…
А могілкі яцвяжскія
Ўсё ж вёсачка захоўвае.

* * *

“Знаёмся толькі з добрым чалавекам”, –
Мяне калісьці павучалі продкі.
І вось я пазнаёміўся з Папекам,
Застаўся ў памяці ўспамін салодкі.
Мужчына! Столькі духу ў ім і спрыту!
А чалавечнасці хіба бывае болей?
Адразу бачна, што ў душы адкрытай –
Пчалярства і паэзія ў суполлі.
І светапогляд у яго не вузкі,
І падыход да існасці кранальны;
Свой любы край, куточак беларускі,
Даследуе ахвотна, дасканальна.
Як бачу, ён праз “немагу” ўсё можа
І дабіваецца заўсёды плёну.
Нас пацягнуў запальна ў падарожжа
Па гістарычнаму свайму раёну.
І для мяне паўсюль было ўсё нова,
Дастойнае і ўвагі, і пашаны:
Уладжаная вёсачка Лінёва,
Шкілет палаца аздабляў Ружаны.
На ім убачыў рэшткі рэстаўрацыі…
Але дзе дзеўся кіраўнік іх палкі?
Ад незакончанай мізэрнай працы

Вакол – сучаснай цэглы аскабалкі.
Які прыгожы краявід наўкола!
І столькі ў ім цікаўнасці ўсялякай
Ты паказаў, шаноўны сябр Мікола,
За што ад сэрца дзякуй табе, дзякуй!

І днём, і ноччу, што крышталік цэзія,
Натхненне выпраменьвае паэзія.

Дзіўлюся і ніяк не надзівіцца
Сучаснасцю і яваю былою.
Тым болей, шэпча зорка Мілавіца:
"Каб смак жыцця спазнаць, то будзь
пчалою.
Працуй заўзята днём пад гукі лютні,
Твары і леваю рукой, і правай,
А як сцямнее, то тады (як трутні!)
Займіся з радасцю мужчынскай справай:
Забудзь пра лютню, грай на "сексафоне",
Бо ведаю, што да кахання падкі…
Старайся, грай да раніцы ў палоне
Напруджаных абдымкаў ненаглядкі".
"Я так і дзейнічаю, Мілавіца;
Нібы пчала, і ўдзень, і ўноч – нястомны;
Люблю ля кветачак жыццёвых віцца;
Нат выдаў зборнік вершыкаў, двухтомны.
Раз аб каханні напісаў кантату,
То ты, нябесная, дапамажы
Настрой у кожную данесці хату,
Хай пачытаюць нават і бамжы".
І зорка кінула мне яскі ў зрэнкі:
"Усё жыццё натхненнем я гару,

Аднак жа паэтычныя ацэнкі
Пайшлі б найлепш паэту-пчаляру.
Я ведаю: ён дабрадзей, не цынік.
Яму сама твой зборнік аднясу,
Але тады ты атрымаеш вынік,
Як зробіць неба інеем расу".

* * *

І вось, калі ўжо маразы, што цеслі,
Рубілі хаткі снежныя на ўзлеску, –
Сняжынкі і віхуры мне прынеслі
Доўгачаканую прыгоду-вестку.
Пчаляр Мікола з пчоламі нараду
На днях правёў, і тыя далі згоду
Мне выразіць публічную спагаду
Аж цэлым пудам палявога мёду!
І каб за ім прыехаў на Каляды,
Бо атрымаю поўнае вядзерца
Раз блізкі да пчалінае плеяды,
Раз пасвячаю ім душу і сэрца.

Дарога доўгая, зімовая Маё натхненне не стрымоўвае.

Кабылка, заінеўшы на марозе,
Па замеці дарогу выбірае,
А капыты – што бубны, і палоззе
Пад іхні тупат манатонна грае.
Вазок праз пульхныя сумёты лезе.
Спявае фурман, мужычына хваткі.
І раптам… злева, у глыбокім снезе, –
Людзьмі і Богам кінутыя хаткі.

Бы ў рыцараў далёкага стагоддзя,
На іх ільсняцца снежныя шаломы;
З-пад іх, нібы ліняюць (смех дый годзе!) –
Чубы старое, шэрае саломы.
Ну як жа рыцарам трухлявым біцца
З сучаснымі цаглянымі дамамі?
Шаломы ў тых – металачарапіца
І шклопакеты ў палімернай раме.
Гнядая, тпру! Па лёдзе так не цокай,
Бо ад паспешнасці не будзе ладу…
Дабрацца б толькі да шашы далёкай –
І на аўтобус цёплы перасяду.

* * *

У металічна-шкляной шкарлупіне –
Я і сябры (іх амаль цэлы тузін);
Едзем і слухаем, як па кабіне
Снежнаю лапай пагладжвае студзень.
Дзе ж яна хата гасцінная тая?
Ці дачакаецца нас гаспадыня?
Снег касмылямі нам шлях замятае,
Думка ўзлятае і ў холадзе стыне.

Хісткі аўтобус наш едзе і едзе,
Крэкча з натугі, ды без абурэння.
Там, за абшарамі снежнымі недзе –
Той гаспадар, што гасцінна сустрэне.

Добра, што ў гурце мы ўселіся цесна,
І што між намі – гаворка жывая,
І што вясёлая, дружная песня
Часам бадзёрыць нас і саграває.
Жвавы Міхась* не жадае змарыцца,

Думкі ўцякаюць, ён ледзьве іх ловіць.
І не злавіў бы, калі б не Сырыца*
І каб не ўдумны Іван Лагвіновіч*.

Хуткі аўтобус наш едзе і едзе,
Крэкча з натугі, ды без абурэння.
Там, за абшарамі снежнымі недзе –
Той гаспадар, што гасцінна сустрэне.

Нас трасе так, што ніякай дрымоты,
Смех калыхае, а мо анекдоты –
Гэткія часам, што цёплыя боты
Тузаюцца і адстукваюць ноты.
Здзіўлены вецер заглядвае ў вокны,
Чуецца посвіст марознага зуха,
А з вышыні снегавыя валокны
Цягне і цягне на дол завіруха.

*Віктар Сырыца, Іван Лагвіновіч, Міхась Маліноўскі – мае прыхільнікі.

* * *

З аўтобуса трапіў у шум завірухі:
Ні неба не бачна, ні цвёрдай зямлі.
Вакол закруціліся белыя мухі,
А з імі – і гэтакія ж матылі,
І белыя пчолы ў жывой каруселі,
І дзесьці гудуць каля вуха чмялі...
Адны адпачыць на каўнер мой паселі,
Другія людскія сляды замялі.
Мой бот неахвотна ў глыбокі снег лезе
І шлях неўпрыкмет выбірае прамы.
А справа і злева хаваюцца ў снезе

Прыціхлыя, быццам бы вуллі, дамы.
Хай белыя мухі і пчолы ў палёце,
Няхай і па долу нясуцца наўскач,
А я – усміхаюся: бачу на плоце,
Нібыта варону, забыты гарлач.
І столькі натхнення ад гэтай карціны!
Аж арыю выканаў у цішыні
На ганку хаціны: “Гэй, сябра гасцінны,
Бадзягу прымі! Гэта я, адчыні!”

* * *

Мароз да акна прытуліў ціха вуха,
Махнуўшы завеі, каб так не мяла.
І тут спадары (а найперш медавуха!)
Усіх запрасілі бліжэй да стала.
Адмовіцца думаў, але быў так рады,
Бо і салцісон-закусон добры ёсць.
А тут яшчэ звычай такі на Каляды:
Хто ў хату заходзіць – той сябра і госць.
А хата на свята – што вулей той ройны:
Шуміць і гудзе маладая сям’я,
Найбольш – гаспадар, і вясёлы, і стройны,
А побач з такім падрастаю і я.
Таму з рук не выпусціў чарку, відэльца,
Хоць ад медавухі расплыўся, размяк…
Прабач, гаспадыня, такога прышэльца:
Не ў сілах стрымацца, бо гэтакі смак!
А з гаспадаром я адное плеяды –
Спяваем абое мы гімны пчале.
Дык хай, як і сённячы ў вас на Каляды,
Заўсёды вяршэнствуе мёд на стале.

***Настрой да неба аж узнесены!
Цябе вітаю, край наш песенны!***

Упаў і знік у снезе вецер хвосткі.
А на галінках – снежныя пялёсткі,
Зімовыя цудоўныя суквецці!
Такая прыгажосць на белым свеце!
О, колькі ў нас было прыгожых зім!
А гэтая – адметная ва ўсім.
Галінкі дрэў – усе без калыхання:
Суполле іх затойвае дыханне.
І не чакай ад іх ты, чалавечак,
Ні шуму-посвісту, ні тлумных спрэчак.
Няхай бы ў гэтай дзіўнай цішыні
Драмалі ночы, доўжыліся дні!
Няхай бы замарозілі марозы,
Ды назаўсёды войны і пагрозы;
І мы спакой ад жарсці палітычнай
Знайшлі б у прыгажосці паэтычнай,
Як сённяшняя зіміца-зіма...
А гэткай, мабыць, анідзе няма!

* * *

Абшар, мяцеліцай адбелены,
Прыціх, спавіты паланезамі.
Акорды радасці... А дзе яны?
Іх чуем у рыпучым снезе мы!

Здароў, раён заслужаны,
Край гонару, пашаны,
І гарадок напружаны,
Цудоўныя Пружаны!

Віднеецца, красуе спадчына
За тонкаю вуаллю снежнаю.
Дзівосаў – бачана-нябачана!
Як не любіць красу бязмежную?!

Здароў, раён заслужаны,
Край гонару, пашаны,
І гарадок напружаны,
Цудоўныя Пружаны!

Настрой ажно да неба ўзнесены!
А неба яснае прыспушчана!
Цябе вітаю, край наш песенны,
Мая святая беларушчына!

Здароў, раён заслужаны,
Край гонару, пашаны,
І гарадок напружаны,
Цудоўныя Пружаны!

* * *

Па гарызанталі, па гарызанталі
Неспакойная душа імкнецца ў далі.
Па гарызанталі сэрца ў стоме кроча,
Хоць і хочацца падняцца ў міжаблочча.
І раптоўна з месца ўверх, па вертыкалі,
Думкі радасныя ў неба паскакалі…
Бо нарэшце доўгі шлях адолены:
Любаваўся я мясцінамі ля Століна,
І ад Жабінкі праз мост пукатазгорблены
Сэрца радасна датупала да Кобрына,
І адтуль мяне анёл мой паважаны
Праз Аранчыцы направіў у Пружаны.

І ступіў я ўрэшце на мядовы полюс,
Дзе мне вусны смачна асвяжыў праполіс,
Дзе ў крылатае пчалінае басоты
Водарам палёў напоўненыя соты.
А ў палацыку-сядзібе, у музеі,
Дзе гасцююць з Музай казачныя феі,
У нястрымнай плыні аўтарскіх імпрэсій
Зіхацяць у пробнай творчасці Алесі,
Юрасі і Сцёпкі, Яні і Марыны…
І не дзіва, што ў супольнасці сябрыны
Мара ўсякая становіцца сумеснай
І ляціць над родным краем вольнай
песняй.
І мая была гарызантальнай мара,
Ды ўзнялася вось да перпендыкуляра
І, прайшоўшы па людскому разгалоссю,
На мядовым полюсе паўстала воссю!

Як дзіўна! На мядовым полюсе
Мне дружна саладзілі долю ўсе.

Сонца з хмары ўздоўж другой імкне,
Рассейваючы колеры.
Сёння смакату ўручаюць мне,
Якую ў пчол агоралі.
Вось ён добры, слаўны гурт людзей!
Святое бачу племя я!
І таму настрой ажно гудзе,
І дзіва што! Мне – прэмія!
Гэткай нават не ўяўляў яшчэ –
Пачуў, што не грашовая!
І адразу ў роце мёд цячэ!
Бо прэмія – мядовая!

Сёння вы, сябры, маё пяро
Натхнілі новай тэмаю.
Як аддзячыць вам за ўсё дабро?
Мо велічнай паэмаю?
Мо такую ўсё-ткі сатвару,
Пчале і вам аддзякую,
Раз… памкнуўся на Парнас-гару,
А не ў зямельку мяккую.
Дзякую табе, пчаліны рой,
І добры наш пчаляр Папека,
Што далі мне шчасце і настрой,
Яшчэ і ўзнагароду века!
Радуюся і за Міхася,
І за стараннага Івана:
Ім таксама мёдам у гасцях
Было натхненне ўшанавана.

Прызы і радасную стому
Сябры і я вязём дадому.

Дадому нас нясуць вятры,
А на руках – мёд у вядры,
Дый для мядовых мар і чар
Мясцовы чарадзей-ганчар
Нам падарыў шчэ два збаны –
Амаль царкоўныя званы.
Мядовы пах, салодкі звон
Узбудзіць родны наш раён.
Вясёлы будзе гармідар,
Бо нездарма нам гаспадар
Даў столькі саладосці! Мы ж
З удзячнасцю мядовы крыж

Нясём дамоў, як Божы дар,
Як вынік творчасці і мар.

Замест эпілога

Сняжынкі! Вам пяю хвалу –
Чальцам завейнага балета!
Але ўсхваляю ўсё ж пчалу
Ў пялёсткавай віхуры лета.

І хай у кветках будзе лог,
І хай нектар мой дух абновіць,
Але ўнікай у эпілог
І ты, мой сябра Лагвіновіч!

Кажу табе: “Скінь сум з чала
І азарыся ўсмешкай цёплай!
Як меданосная пчала,
Ляці зноў на нябесны поплаў!

Стаміўся, у журбе захрас…
Дык ты ж, я ведаю, не гэткі.
Смялей праз хор зямных абраз
Ляці на небныя палеткі!

Там воблікі сівых аблок –
Не тое, што людскія маскі;
Там сініць космас васілёк,
Там зорачкі – жывыя краскі!

Збірайся ў новы свой палёт
(Аб тым трызніў і для таго жыў),
Ляці і ўсмоктвай зорны мёд,
Які б радкі твае ўпрыгожыў!

Няктар і зёлачак, і зор
Дае запал душы і плоці,
А як замрэ грудны матор,
То хай у небе, у палёце!”

РАЗДЗЕЛ 4

Хандра — што з вядра

* * *

Бывае, зневажаюся я доляй,
Бо мне не толькі мёд нясе ў вядры,
А і журбу, і як мага ўсё болей
Дурной неўтаймаванае хандры,

Якая броснее ў душэўнай слоце
І запалоньвае, што ні кажы.
Але ж усё-ткі ў хмарнай пазалоце
Знаходжу супакой пасля імжы.

Паразважаўшы, з думкаю цвярозай
Шукаю зноў ва ўсім натхнення квет...
Хвілінка і ўжо над жыццёвай прозай
Плыву, лячу ў загадкавы сусвет.

* * *

Дзе тое шчасце, сябра, пакажы:
Ці гэта прывіды і міражы,
Якія не трымаюцца мяжы

Гарызантальнае далечыні,
Якая паглынае ночы-дні?

Дзе тое шчасце, сябра, пакажы:
Ці ў супермаркеце, ці ў гаражы?
Ці гэта мо зайздросны скарб чужы,
Які супакаення не дае,
Заваражыўшы думкі ўсе твае?

Дзе тое шчасце, сябра, пакажы:
Ці гэта ледзяшы на капяжы,
Ці гэта травы, сонца і дажджы,
А потым зноў – бяскрайнія снягі,
І кожны дзень як самы дарагі?

Дзе тое шчасце, сябра, пакажы…

Ідалы і грошы

Калісьці старыя каменныя ідалы
З каменнымі сэрцамі, мохам абросшы,
Каб лепш над народамі цешыцца, выдалі
Спачатку цяжкія каменныя грошы.

Ды толькі навошта такія здаровыя?
Таму потым сталі чаканіць манету.
І вось ужо грошы ляцяць папяровыя,
Што хмары, ахуталі нашу планету.

А ёй жа патрэбна яшчэ і духоўнае –
Няма, чым яно, найсвятлейшае ношы.
Ёй праца і творчасць ва ўздыме – галоўнае.
А людзям – адно толькі б лёгкія грошы!

І гэтакім – болей ніякіх патрэбнасцей,
І цяжкасці пераадольваць не хочуць,
І з розумам іншых – ніякае еднасці,
Над лёсам няшчасных смяюцца, рагочуць.

А ідал зноў душы ім пераніцоўвае:
І лёгкія грошы ўжо сталі цяжарам,
І золата ім – як пагроза свінцовая,
Далоні і грудзі апальвае жарам.

Той ідал… тырчыць над усімі краінамі,
Хоць і не каменным, а нейкім адменным;
Ды шчасцем і доляй яму ўсе павінны мы,
Бо ён па-ранейшаму – з сэрцам каменным.

Манарым

Падыходжу да кватэры:
Раззяўляюць пашчу дзверы…
Колькі жаху ў тым ашчэры!
Абапёрся на шпалеры…
Раптам, нейкае халеры, –
Голас хатняе пантэры,
А з ёй – барды-кавалеры
Гучна граюць на сякеры…
Распазнаў я іх намеры:
Буду годны для вячэры.
Слёзы выраслі, што бэры,
Бо яшчэ згубіў у скверы
Ўсе грашовыя паперы
І паэму пра галеры…
Стаў, пагляд у фортку ўперыў:
Птушачкі ўзялі манеру –

Як спяваць, то пад фанеру!
І ніякай сёння веры,
Што не прыме жонка меры
І, тым болей, што сякеры
Навастрылі хлопцы-зверы…
Эх, падацца б да Бандэры,
Ды закрыліся ўжо дзверы…
Ясны дзень стаў раптам шэры…

* * *

Прысніў, што падрос крыху ў ложку Пракруста,
Што трапіў у зборную баскетбалістаў.
Устаў і ўглядаюся ўважліва ў люстра:
Такі ж карантыш, а на твары зямлістым

Даўжэй толькі сталі барозны-маршчынкі,
І нос крыху выцягнуўся хударлявы,
Пад ім адраслі аржаныя шчацінкі,
А гэта – нішто для спартыўнае славы.

Пазногці на ступнях зразаю патрошку:
Растуць і растуць, дык і ногі ж павінны…
Калі ж яны не падаўжэлі ў тым ложку,
То выцягну, пэўна, на дне дамавіны.

Дазволь у глыбіню тваю

Любы электраапарат
Раптоўна іскрамі страляе.
Каб не было ахвяр і страт, –
Яго як трэба зазямляю.
Калі на небе хмарак зброд,

Калі шугае навальніца, –
Ратуе дом громаадвод,
І ён павінен зазямліцца.
Век дажываю. Не стае
Ні сіл, ні духу, каб хоць мелка
З плужком углыбіцца ў твае
Папары, мілая зямелька.
Таму паклон ніжэйшы б'ю:
Дазволь з табой навекі зліцца,
Дазволь у глыбіню тваю…
У хуткім часе зазямліцца.

Эпітафія

"Вы не шкадуйце мяне сёння"
Іван Чыгрын

Мяне вы не шкадуйце сёння
І не шкадуйце ўжо ніколі:
Ні светлай раніцай спрасоння,
Ні ўвечар стомлены, тым болей.

Не ўспамінайце пры застоллі,
Таксама і ў часы хваробы.
Я шмат хацеў, хоць і не здолеў,
Але ж былі памкненні, спробы…

Надзей ласкавыя праменні
Лавіў і радасна, і сквапна;
І марыў: непаразуменні
Туман забеліць, а не вапна;

Таму няскончаную фрэску
Жыцця свайго не затынкую,

А эпітафію, бы крэску,
На ёй пакіну вось такую:

Сябры, не ўспомніць крыж пахілы
Парыў мой для Русі для Белай…
І вы маўчыце ля магілы
З высновай надта скараспелай.

Адно, махнуўшы ўслед рукою,
Скажыце: “Горасны Касьяныч,
Жадаем вечнага спакою.
Угаманіся. Спі. Дабранач”.

*

Ты прыйшла, ля магілкі стаіш –
Падказаў мне пахілены крыж.
Як не горасна сёння наверсе,
А заплакаць усё-ткі не мерся,

І ніколі, прашу, не бядуй,
І так слёзна мяне не шкадуй,
Бо я сам яшчэ болей шкадую,
Мая радасць, цябе маладую.

Вугалёчкам счарнелым не тлей,
А вакол паглядзі весялей.
І заўважыш: у шуме і ў гудзе
Ёсць паблізу дастойныя людзі.

Ты – крыніца самой дабрыні
І нудой сябе не палані.
Хутка мо за цябе, маладзіца,
Мужыкам давядзецца і біцца.

Пэўна ты зажывеш багацей,
Будзе радасці шмат за дзяцей,
Будзе дзень вашай песняй агульнай,
Ну а ночка – пасцелькай утульнай…

Ты ніколі, прашу, не бядуй,
Мяне помні, але не шкадуй,
Што мой лік растварaецца ў часе,
Як і наша кароткае шчасце.

Бог сусвету – настане той час –
Аб’яднае навекі зноў нас.

Глядзець і бачыць

У маладосці весела глядзеў,
І лёгкі погляд быў заўсёды розны:
То мала захапляла веліч дрэў,
То мішуру лічыў я грацыёзнай.

Цяпер жа больш разважліва гляджу
І сутнасць кожнай явы добра бачу:
То снегу радуюся, то дажджу,
То вывучаю спешны след сабачы.

Чаго баяцца людзі так маршчын?
У ход ідуць і крэмы, і нацяжкі…
Ці купка робатаў, ці гурт жанчын?
Бывае, што не разлічыць без пляшкі.

І мне маршчынкі клопатаў далі,
Але адчай зусім не прадракалі,
Бо старасць – не прыцэл у глыб зямлі,
А падарожжа ўверх, па вертыкалі.

Хай маладосць у радасці глядзіць,
А старасць бачыць тое, што нябачна…
Зямля не стане сум свой верадзіць –
За тое, што на ёй жыў, будзе ўдзячна.

Белы свет і той свет

Наваколле з’ядаю вачыма:
На свет белы бясконца б глядзець!
Можа, хутка ў зямлю ўжо? Магчыма.
Дык няўжо там адно толькі смерць?

Бульба ў склепе ляжыць без турботы,
На святло не адкрые вачэй.
Ёй з палону людскога ахвота
Перабрацца ў зямлю найхутчэй.

Ёй, што шчасце, – баразны-магілы!
Заспявала б заместа ныцця!
Бо пайшла б на той свет (гэткі мілы!)
Толькі для прадаўжэння жыцця.

Там народзяцца зноў бульбяняткі
(у зямным безваконным жытле)
І не мецьмуць ніякай здагадкі,
Што наверсе жывуць у святле.

Белы свет і той свет… Хто з іх новы?
Хто найлепшы? Дзе райскі той сад?
З-пад зямлі і людскія галовы
Не жадаюць вяртацца назад.

* * *

Хандра ў душу паўзе хандрозам,
Не выцягнуць адтуль і тросам,
Ды сутнасць, бачу, не ў хандрозе,
А, мабыць, у жыццёвай прозе.

* * *

Дурныя думкі з цемры гонячы,
Я так стаміўся сёння поначы,
Але світання ўсё яшчэ няма –
Зафарбавала вышыню сурма.
Заместа зоркі з-пад сурмы груган
Нацэліў зрэнку чорную – наган…
Ці гэта сцень, ці ўяў маіх кур’ёз?
А як не здань? А як усё ўсур’ёз?
Агонь сумнення сны бяздумна злопаў,
Ад іх у высі – толькі хмарны попел;
Ды хутка ўжо вось гэты небны шчолак
Туман замоча і адмые золак,
А спаласне – праявіцца світанак,
А ўслед за ім і – жыццядзейны ранак;
І салавей спрасонку страпянецца;
І салавейкам заспявае сэрца…
Зацьменне дум і груганові сцень
Рассее светлы радасны прамень.

* * *

Да вогнішча сябры сышліся –
Яднаемся вакол цяпла.
Імчаць на ясках думкі ў высі,
Ля зор згараючы да тла.

Пра жарсць і жар свой галавешкі
Нашэптваюць, як варушу.
Іх чорна-вогненныя ўсмешкі
Ажно расчулілі душу.

І плавіцца на скронях іней
Ад яркіх водбліскных прыўкрас
І ад ажылых успамінаў,
Якія размарозіў час.

І ў сэрцы полымя трапеча,
А можа, сэрца ў полымі?
Як азарыў агеньчык вечар!
Зрабіў усіх вясёлымі!

РАЗДЗЕЛ 5

Узмахі крылаў

1

Махнуў крылом і: “Ку-ка-рэ-ку! –
Закрычаў ён чалавеку. –
Я – лепшы і ў байцоўскай звадзе,
І, вядома, на эстрадзе!”

2

Махнуў крыламі і пабег,
А следам – гамерычны смех!
Махаў крылом дэкаратыўным,
Не стаўшы летуном актыўным;
Затое гонар свой і славу
На шыі ўзняў высока страус.

3

Махае крыламі вятрак,
А ў неба не ўзляціць ніяк,
Хаця ўцячы даўно ахвота
Ад з’едлівага Дон Кіхота.

4

Як пырхае! Неверагодна!
Яе, красуню, – у кіно б!
Яна ж адразу: "Згодна! Згодна!
Хоць і цяперака... да проб!"

5

Сусед не дасць ніколі маху...
Хаця ў навуках не валок,
Хаця і не суродзіч птаху,
Але ўздымаўся да аблок,
І нат вышэй, чым самалёт,
Бо самахвал і самаплёт.

6

А той махне рукой уранку –
Настольніца, як самабранка;
Махне другою і – каханка;
Махне яшчэ – павезлі ў Ялту;
Махне мацней – вязуць на Мальту.
А як ужо на тых махнуў,
Каторыя з дзяржапарата,
То і крыла не разгарнуў,
Як паляцеў за краты.

7

Узносілі, вазілі.
Быў на пасадзе ў сіле –
Прымаў пашанаў шмат бясквотна...
І ў храме слушна
Ўзнеслі дружна,
Панеслі на руках ахвотна.

8

О, як сягоння шчасціць мне!
Лячу, бы крылы на спіне!
Не камізэлька цела грэе,
А выйгрыш! Суперлатарэя!

9

Жыццё і клопаты змарылі,
Душа ўжо апусціла крылы.
І раптам – новая ідэя!
І я – на крылах Праметэя!
Хачу ў зары пазычыць фарбы
Для лялечкі маёй, для Барбы,
Якой зрабілася Алёнка,
Мая ласкавая ўлюбёнка.

10

Як толькі адчуў за спіной свае крылы
І цэліць мог у знакамітасці прама, –
Пачуў ціхі голас анёла: "Мой мілы,
Тым часам злятай і за хлебам у краму".

11

Душа панураю была,
Ды ўзмах крыла! Узмах крыла!
Падскочыла і ўжо – на ўзлёце!
І плойма мар – не шэрасць хмар,
А гурт аблок у пазалоце!

12

Хацеў нам Бог прыладзіць крылы,
Ды чэрці ўсіх нас – пад канвой,

І долю іншую стварылі,
І кожнаму – рахунак свой.

Не раз прадказваў Усявышні
Жыцця шчаслівага абрыс,
А д’ябал, каб таго не выйшла,
Склаў даўгавы нам каштарыс.

Хвастаты вопытны бухгалтар
Пазбавіў звычак і патрэб,
Жыццё ўсё перавёў на бартэр:
За здрадніцтва – алей і хлеб.

13

Не кепска ўсё-такі мець крылы.
Махнеш і – паляцеў у вырай.
А як згубіў назад дарогу,
То нехта скажа: “Дзякуй богу!”

14

О, крылы-мары так змарылі!
А дасягнуў што на вяку?
Мо лепш было займець не крылы,
А валасатую руку?

РАЗДЗЕЛ 6

Ветрапіс

А ўсё-такі жарты нечага варты

Хоць мой узрост і пашанотны,
Але настрой напеўны, нотны
Не сапсуюць пакуль ні стромы,
І ні залевы, і ні громы.
Разбіўшы горычы аковы,
Кую штодзённа з іх падковы,
Каб і па льду, каб і па скалах,
І па раўніне, па палескай,
Душа натхнёная скакала
За жартам і за гумарэскай.
А з ёй і я – нагой у стрэмя...
  Жывога досціпу бярэмя
Набраў бы, толькі б у ахапку
Заместа забаўляльных слоў
Не вынясці пустую шапку,
Што кіне мне пустагалоў.
  Хаця ўжо шлях мой – тонкай ніткай,
Па ім спяшаю з думкай кідкай:
Няхай бы жарт мой ветрапісны
Быў для зняверанах карысным.

Пра красунь

*

З усёй пашанай
Вам, паважанай,
Мой верш альбомны –
Маленькі помнік
Аб шчасці нашым
Ахвярна паўшым.

*

Учора ты плакала – роспач палоніць!–
А я вось цяпер з вачэй выцер... тугу.
Сляза на вачах і сляза на далоні...
Няўжо яны розную маюць вагу?

*

Мужык, не чакай ад каханае яснасці,
Пазбаўся навекі раўнівае хваткасці:
Не будзе красуня аб’ектам уласнасці,
Калі сябе лічыць набыткам грамадскасці,
Калі прызнае сябе скарбам абшчыны,
Тым больш як такой прызнаюць
і мужчыны.

*

– Не чырванейце, дзеўкі, густа,
Не буду папракаць вас крайнасцю.
Давайце назавём распусту
Біялагічнай разнастайнасцю.
– А вам навошта наша вернасць?
– Не станем нічыёй уласнасцю.

– Нам да спадобы разнамернасць
У перамешку з разнамаснасцю.

*

– Ну што з нашых дзевак? Іх лускаў,
як семкі,
Мо меў бы карысці больш ад іншаземкі?
– Ой, не! Нашы лепшыя нават без зелені,
Бо ў іх, як вядома, выдатныя трэнеры.

*

– Чарадою за мной мужыкі.
Пажыву і даю ўсім адказ.
– І за мною ішлі – о, быкі! –
Нават пацалаваў хтосьці раз…

*

Эх, марачкі-мары! Заўсёды бяздомныя!
Ля хмар заматаліся аж у клубкі;
Стаміўся ад іх, ды адна ўсё ж няўтомная:
Як стрэнуся з любкай, – ураз на дыбкі!

Пра мужыкоў

*

Як будзе патрэба і крышачку волі,
То прыйдуць, нарэшце, жаданыя дні.
Але як патрэбнасць адно ў алкаголі, –
Нічога не будзе апроч балбатні.

*

– Ты чуеш, Верка? Чуеш, Вер?..
Вой, навіна сусветная!
Я ў нашым горадзе цяпер –
Асоба і прыкметная.
– Ды ну? Чаму? – пытае Вера. –
Зноў хлусіш, а ў брахні дзе мера?
– Чаму ж тады мяне адно,
Калі іду дадому я,
Ласкава клічуць на віно
Мужчыны невядомыя.
– Пры чым жа тут асоба, Грыша,
Калі твой твар – сама афіша?

*

Яшчэ ярчэй стаў талент яркі,
Калі зайгралі грані чаркі.

*

– Прасіла ж я, мой дабрадзею,
Купіць паўлітра мне алею.
– Паўлітра я купіў, але
Не змог купіць табе алей,
Бо, як заўжды, на тое ліха,
Мне не хапіла грошай крыху.

*

Не заўсёды алкаголік –
Ціхамірны меланхолік,
А калі і меланхолік,
То – без грошай алкаголік.

*

– Пахмяліцца так ахвота!..
Дзе мая бутэлька, Кацька?
– Дык забраў яшчэ ў суботу
На хаўтуры бацькі.
– А я-то думаў: дзе ж ён быў,
Што са мной тады не піў?

*

Нораў меў даволі цяжкі:
Да апошняй кроплі з пляшкі
Выціскаў з усмешкай сквапнай,
Нават з носа ў чарку капнуў.
Схамянуліся супляшнікі –
Тут жа вынялі сапляшнікі…

*

– Мяне ты называеш п’яніцам
І лічыш нават нейкім гнюсам.
А вось народ сягоння раніцай
Прызнаў чамусь ва мне Ісуса.
– ? ? ?
– Калі ў аўтобус я напорам
З разгону ўклініўся нарэшце,
Загаласілі бабкі хорам:
“Вой, божухна, куды ты прэшся?”

*

– Малю вас, вазьміце на працу,
Я буду заўсёды старацца.
Я ж маю сямёра дзяцей…
– Ну хопіць! Давай карацей!

Ты ўмельцам такім для сябе будзь.
А іншае змог бы што-небудзь?

*

Часам звіліны добра не ведаюць,
Чым ты зоймешся, дружа, сягоння.
Кажаш: думкі цябе пераследуюць...
Прыпыніся і, можа, дагоняць.

*

Займіся, нарэшце, ты творчаю працаю –
Паўшар'ям сваім пачынай рэстаўрацыю.

*

Узяўся за розум –
І выкінуў козам.

*

– Чаму я спазняюся, браце?
Аб здрадзе маёй не трызні.
Ты ж ведаеш: у маёй хаце –
Выдатны дэтэктар хлусні.
– Ад фірмы вядомай, няйначай?
– Да што ты! Нюх жонкі – сабачы!

Пра сямейнае

*

Жонка мудрай быць імкнецца
І галоснай, што будзільнік:
Як аднойчы завядзецца,
То ніхто парыў не спыніць,

Аж пакуль завод спружыны
Не закончыцца ў жанчыны.

*

Чуткі ходзяць, што мной яна верціць…
Хай пляткараць, я не абуруся,
Бо не верціць, а сам я, паверце,
Пад абцасам каханай кручуся.

*

– Пахуднеў мой твар, заўваж, –
Кажа мужыку Марыля.
– Бачу, змыла макіяж –
тры-чатыры кілі.

*

– Я згаладаўся, Вера.
Ну дзе твая вячэра?
Давай хутчэй сюды!
– Прабач, салодкі мой…
– Пайду я ў бар тады.
– І я! І я з табой!

*

Ты ягадка і ты загадка.
Вось бы толькі загадзя
Ведаў, што ў той ягадзе.

*

– Ты ў ПТВ не першую ўжо зімку
Навуку спасцігаеш, любы сынку.
Чаму ж ты навучыўся, хлопчык здатны?
– Вушамі варушу выдатна.

– Ну а мазгамі?
– Мамачка, з вушамі
Мазгі варушацца сінхронна самі.

*

– Ты чаго, дарагі мой сябрук,
Ашчацініўся, быццам вяпрук?
– Бо адносіны з любаю – дрэнь,
Ноччу трэснуўшы, рвуцца і ўдзень.
– Дружа, ты іх настойліва латай
Не слязою, а перадаплатай.
– А ў цябе як прыгоды любоўныя?
– Не паверыш, адносіны роўныя.
Ад каханай прэтэнзій ні грама,
Дый удзячнасці шчырай таксама.

*

– У што ж вы гуляеце, дзеткі-гаўрошы?
– У тату і маму. І так, і за грошы...

*

– Мой муж, бы звер той: дзікі, страшны.
– І мой такі ж, але дамашні.
– А мой не звер, ды ўсё ж не свойскі,
А як салдат з чужога войска.

*

Не лайдак і не сачок,
А калі ўжо ён – сучок,
То яна, выходзіць, – сучка?
Толькі ж мір у іх, маўчок,
Бо сучок хай і кручок,
Ды дзяцей у хаце – кучка.

Пра грахі

*

Сэрца, бомы прыглушы!
Хай сумленне ў пустаце
Азмрачэлае душы
Дно і сцены абмяце,
Пыл грахоў хай вымятае;
А раз чыстая, пустая,
То душа – ужо святая.

*

Шукае мужыка ляснік:
Куды той з тонкай жэрдкай знік?
У гэты час мацак-бабёр
Асіну тоўстую папёр.
А што мужык? Няма дабра –
Засмажыў беднага бабра
І з лесніком за чаркай з’еў,
Дакладней, добра замачыў...
А хто пасля ўкраў процьму дрэў,
Ляснік чамусь не прасачыў.

Пра сексуальнасць як рэальнасць

*

Сляпы, глухі, кудлаты леў
Ад сексуальнасці не млеў:
Прыбегла кошка ад ката…
Якая смаката!

*

Аддацца львіца ўздумала кату,
А той – наўцёкі! Вунь! Ату! Ату!

*

Ці ўдасца хлопцу без адсеву
Знайсці ў наш час цнатліўку-дзеву?

*

Чым болей дзевак у распусце,
Тым меней дзетак у капусце.

*

– Дзе чуб твой кавалерскі, буйны?
Чаму твой чэрап – як бы вымя?
– Таму што моцныя шампуні –
Усё валоссе імі вымыў.
– Ну а чаму тады сасочкі
На галаве, ажно чатыры?
– Чаго прыбіліся, браточкі?
На вас я рожкі натапырыў.
А хто на жонку намякне,
Я так бадну, што не ўздыхне!

*

Вячэраюць пры свечках
(знайшлі ў сваіх аптэчках),
І ў радасці абое,
Што сціх боль гемароя.

*

– Сябрук мой, ад кахання спешнага
Жывецца ўсё-ткі весялей.

– І я хацеў… Дайшло да смешнага…
– І ўсё? І не пайшло далей?

*

Жанчыну – о, ніякіх дзіў! –
Ніколі шчасцем не напоўніць:
Як звечара ёй дагадзіў, –
Уранку ўжо зусім не помніць.

*

Чым карацей сукенка,
Тым ногі – што? – даўжэй!
І сам агляд паненкі
Каштуе даражэй.
Так, так, яна з дакорам
Вас папракне сама,
Што заглядацца сорам,
Як грошыкаў няма.

*

Бывае зайздрасць чорная і жоўтая,
І тая, што… уразіла Мадлен,
Ды слон не ведае і толькі боўтае…
Прабачце, гэта нос ніжэй кален!

*

Перагортваю старонкі,
Быццам лыткі мілай жонкі,
І ўжо блізка… самапіска,
Ды не пішацца штось ода,
І не ў галаве прырода.

*

Ідзі, ідзі, кацяра, кроч!
Я ведаю: ты гэткі…
Мінеш сягоння ўсіх апроч
Сібірскай кошачкі-какеткі.
Пах валяр’янкі, што дурман,
Мяшаецца з уявай смачнай…
Пачнецца, бачу, твой раман,
Як мой, за пышнай градкай дачнай.

*

Саладастрасны тытунь
Спакушае пястунь.

*

Трапеча хлапеча,
А дзеўцы патрэбны
Зусім не малебны,
Зусім не анёлы,
А чорцік дзябёлы.

*

Ты што, бірук,
Зусім без рук?

*

– Ну і грудзі! – шэпча Рудзі. –
Мяката і смаката!

*

– Пагаворым летам мы аб гэтым.
– Любы мой, хачу зімой…

*

У лужыне бабкі старыя рагочаць:
Раз міні адзелі, то ўжо не намочаць.

У смузе журба паўзе.
Як трываць, калі... усюды
Сексуальныя эцюды?

*

Кахала калісьці і я без карысці.

*

Быў цямкі ля мамкі...

*

Дабрыдзень, злыдзень!

*

Дзе вусы спакусы?

*

Павуціна абкруціла.

*

Палашчы, лядашчы.

*

Дык вы ўсе, маркізы, –
Да дзевак падлізы.

*

Пакажы, любоў мая,
дзе тваё другое я.

*

Сходу ў прыгоду.

*

Няма дзе ў грамадзе…

*

Як патаемна – больш прыемна.

*

Чым бліжэй, тым даражэй…

*

Павольны, ды здольны.

*

Ну й зязюлі, ну й зязюлі!
І раздзелі, і разулі…

*

Запомні, бессаромны…

*

На адлегласці разбегліся.

Пра папулярнасць

*

“Згадзіцеся, я ў спрэчцы праў, –
Згінаючы рукамі лом,
Мяне ўспакойваў кастапраў,
Па сумяшчальнасці і касталом.

*

– Дзе ж твае зубы і дзёсны?
Ты – шапляяўца нязносны.
– Што? Я прамоўца, дарэчы! –
Мне губашлёп запярэчыў.

*

Уставіў зубы ўсе жалезныя –
Прамовы сталі больш пампезныя.

*

– Ці я жыву, ці мной жывуць? –
Трызніў адзін Вялікі,
Якога простыя завуць:
"Вялікі, ды бязлікі".

*

Быць добрым ці кепскім – паняцці адносныя,
Не столькі прамыя, наколькі мо ўскосныя,
Галоўнае быць не з намерамі злоснымі,
А стаць працавітымі, стаць пладаноснымі,
Ды толькі не яблыняй, не агароднінай,
З чужым апетытам наперад узгодненай.

*

Наеўся дурману –
І добра гурману:
Ва лбе – завірухі
і нат перастрэлкі,
Нібы ад сівухі,
Нібы ад гарэлкі!

*

Здаецца, што ўзняўся да зорных матываў,
Здаецца, што Музу ўжо славай тамлю…
Яна ж: “Адарваўся ты ад калектыву,
Звысоку не грымніся хоць аб зямлю”.

*

Сумленне сваё Вы схаваеце ў грыме,
І гэтым Ваш імідж мы ўзвысім, пашырым,
І ўвесь рэктарат Вас убачыць і ўспрыме
Прыгожым, разумным, вядома ж, і шчырым.

Пра долю

*

Ад поспехаў мог бы і пець, і галёкаць,
І нават здзівіць новай рыфмай кагосьці.
Але ж укусіць не ўдалося свой локаць,
А вось кацянё… укусіла і хвосцік.

*

Надта злыя забароны,
Ды не ўцямілі вароны.

*

Лiберала адпірала
І знайшла сабе арла,
Ды ні крылаў, ні мурла.

*

– Ага! Пад ліфчыкам схавала прышчык! –
Ускрыкнуў грозна падатковы сышчык.

*

На мары жонкі і на іх паўторы
Мужык наклаў зноў мараторый.

*

Трымаць сябе заўсёды
У чорным целе нельга,
Бо як пачнуцца роды –
Народ убачыць негра.

*

– Ажно мурашкі па спіне –
Так стала страшна.
– Прабач, не па маёй віне, –
Шапнуў мурашнік.

*

Ёсць работа – плата з кукіш,
Грошы ёсць, ды мала купіш.
Вінаградзінка – не гронка…
Ёсць сяброўка, ды не жонка.
Жонка ёсць, ды не сяброўка…
Не жыццё – інсцэніроўка.

*

Глядзець на прылавак не вельмі ахвочы,
Бо праўда аж коле адтуль прама ў вочы.

*

Напоўніўся ўсё ж “изобилия рог”.
Народ сёння кемны: раздзеліць на трох.

*

То грэх, то смех, то слёзны гумар –
І крыўда стала ўжо, як гума.
Яе і стрэс
Кладу пад прэс.
Мо зменшыліся? А-ні-ні!
Зноў – да былой велічыні!

*

Як бедны выстаўляе рог,
То тут жа дзіваку – астрог,
Дый рог умомант адаб’ецца.
А як заўважаць, што багаты
Не рог займеў, а скрозь рагаты, –
Суддзя ў рукаў адно смяецца.

*

Узвёў падазрэнне на сябра старога,
Ды ўпала чамусьці яно на самога.

*

Зацьменне радасцей і скрух…
У бачанні адбыўся зрух:
Убачыў тую рэчаіснасць
Пра што не думаў, не гадаў.
А ці бяда ў тым, ці карыснасць –
Няхай бы Бог параду даў.

*

Хвалілі балота сваё кулікі.
Ці ж меўся ў хвальбе той разлік? І які?
Ды проста хвалілі, не маючы рацыю,
І гэтым… наклікалі меліярацыю.

Пра абыякавасць

Даўно ўсім вядома, што ўсюды свіння
Свінячыць і свінства разводзіць штодня,
Але гэта да ўсведамлення свінні
Ніколі-ніколі не дойдзе, ані…

*

Упартая праца, сцвярджаюць усе,
У будучым як бы карысць прынясе,
А мне ўжо цяпер яўны рай гультаю:
У бабкі і ў мамкі рублі дастаю.

*

Да чаго ж балючы крок!
Мазалі… Эх, не вязе!
А каму скажу папрок?
Галаве альбоназе?

*

– З чэрапа страха – глянь, Федзя! –
З чарапіцамі ўжо едзе!
– Ну і што? Няхай спаўзаюць,
Я ж не трус які, не заяц.

Пра хваробы і дактароў

*

Ці адбыўся зрух тэмпературы?
Ці трапеча сэрца? Ці дрыжыць?
Як штодзённа думаць пра хаўтуры,
То нашто тады наогул жыць?

*

– Пан доктар! Ці будзе разрэз малакроўны?
Ці возьме хоць **анастэзія** мяне?
– Вядома што! **Анастасія** Пятроўна,
Трымайце мацней! Не дай бог шугане…

*

– Вой, медсястра, не спі, не спі!
Мне вельмі хочацца пі-пі…
– Дык вунь бяры кісель, папі
І зноў кідайся ў спячку.
– Ды мне не піць, куды пі-пі?..
– Не ведаеш? Пі-пі… у качку.

*

Тэмпература, ну што кенгуру!
Скача і скача… Я гэткі балесны!
Хутка мо ў ложку сваім і памру…
Во будзе, як у чужым уваскрэсну!

*

Ужо не магу
закінуць нагу
сабе на каленку,
а каб на паненку…

*

Разладзіўся ўшчэнт
Яго інструмент;
Каб ладзіць, патэнт
Узяў імпатэнт.

Пра надзею

*

Зрабіў адзін каромысел.
А мо адкрыць іх промысел?

*

Мы – каласкі на чалавечай пожні.
Мая надзея, ты памрэш апошняй.
– Ну што ж, перажыві мяне і значна,
Твой лёс няхай складзецца больш удачна.

*

Надзея, думаў, ты памрэш апошняй,
У гэта верыць сёння, мабыць, кожны.
З табою дні свае нізаў, што перлы,
Ды ўсё ж ты першая ўва мне памерла.

*

Як цела халадзее,
То дзе ўжо там надзея?

*

Мяне самотна спаланіла ложа,
І ўжо ніхто, ніхто не дапаможа.
Але – о, цуд! – надзея ўжо другая
З глыбокай цемры раптам выбягае,
Добразычлівая, хоць і чужая,
Упарта прагу да жыцця ўзбуджае.

Пра гады і час

*

Гады юнацтва ўдалеч пагалёкалі.
Мы адпусцілі лёгка іх… Навошта?
А зараз драбязім нязграбна крокамі,
І кожны дзень амаль не мае кошту.

*

Цік-так, цік-так…
Добра маладым і так.
Цік-так, цік-так.
А старым – так-сяк, так-сяк…

*

Роспач нудная, перацірай, ажно ў кроў тры
І надзею, і нервы, і жылы нуды!
Нібы стрэлкі гадзінніка, рукі на коўдры,
А пад ёю – я сам і былыя гады.

*

Божа! Твар мой – мінуўшчына з воску!
І куды ж вы, гады, мяне так несяце?
А ў адказ – ані слова і ні адгалоску,
Бо яны ў іншым свеце ўжо, у немаце.

*

Рубель і свечку падарую храму.
Заходжу… А куды? У краму?
Бутэлек во… на алтары!
Вой, вочачкі! Пратры, стары!

*

Вецер падхапіў гады,
”Зараз” перайшло ў “тады”,
Знікла ў вечнай цішыні.
Толькі ўсё яшчэ ў журбе
Хвалі бегаюць на лбе…
Усявышні, супыні!

РАЗДЗЕЛ 7

Пераклады

Амар Хайям*

Рубаі**

Патаемны сусвет. Я – адвечны шкаляр.
А настаўнік – жыццё, што нахмурыла твар.
Пасівеў, пастарэў, ды жыву, як рамеснік.
А калі ж буду майстрам? Дзе ўзяць Божы дар?

*

І пылiначкі, што нада мной паплылі,
Можа кудзеркамі, можа з вейкаў былі,
І таму дываны выбівай асцярожна,
Мо там пыл ад красунь, што калісьці жылі.

*

Пазаўчора я збан, што гаворыць, купіў.
“Быў я шахам, стаў прахам, – усім ён трубіў. –
А ганчар з майго праху зрабіў ладны кубак,
Каб п’янчуга смяяўся, калі з мяне піў”.

*

За ўчарашнія страты сябе не карай,
Меркай заўтрашняй сённяшніх спраў не змярай.
Што было і што будзе – надзей не стварай,
А сучаснае ператвары сам у рай.

*

Як жар-птушка ці ў замку князёўна, падчас
Доўга ісціна ў сэрцы хаваецца ў нас.
І пярлінцы патрэбна таксама таемнасць,
Дзе б яе слабы бляск набіраўся, не гас.

*

Як адносіцца Бог да пацешлівых штук?
Нас, як лялечак, не выпускаючы з рук,
Па зямлі, як па сцэне, на нітках паводзіць,
І ў куфэрак складзе: там – ні болю, ні мук.

*

Ты – крыніца вяселля і суму руднік,
К дабрыні і к паскудству даўно ўжо прывык.
Чалавек, ты – агромністы свет шматаблічны:
То палаеш агнём, то нікчэмны твой лік.

*

Дык чаму так стварыў Усявышні асоб:
Па свайму падабенству і рукі, і лоб?
Дасканала зрабіў, дык чаму ж паміраем?
А як недасканалыя, хто бракароб?

*

Ты сарваў дзіва-кветку. Выдатны твой густ!
З губ ружовых, памерлых расце гэты куст.

І сцяблінка ля ног, можа, з сэрца былога,
А ты топчаш, не ведаеш, чый гэта хруст.

*

Над зямлёю зара нахіляецца зноў,
Як над кубачкам збан, што з віном да краёў.
Толькі льецца на дол не напой вінаграда,
А сыноў чалавечых барвяная кроў.

*

Калі б сіл больш у цела маё нацякло,
Я б разбіў усё неба, як дрэннае шкло!
І другое б узвёў, разумнейшае неба,
Каб дастойных заўважыла і берагло.

*

О душа! Чаму робіш з мяне ты слугу,
Увагнаўшы і боль, і адчай, і тугу?
Дык нашто нарадзіўся, калі я на свеце
Ўжо ніколі нічога змяніць не магу.

*

Што адмерыў нам Бог, мы не змерым, сябры.
Не паменьшым бяды, не пабольшым дары.
Дык старайцеся з толкам патраціць наяўнасць
Па закону нябёс: не ўсё цалкам бяры.

*

Адвярні свае вочы ад скрушных часоў,
Хай каханне віном выцякае з вусоў.
Не патрэбна нябёсам пакорлівасць наша,
Лепш красуню цалуй міліёны разоў.

*

Калі раны ў цябе, то віно, што бальзам.
Пройдзе дзень, перакрыўшы дарогу слязам.
Задаволены будзь даразанаю доляй,
І перарабляць не спрабуй яе сам.

*

Калі пост парушаю для смачных пацех, –
Вы мяне ўсё-ткі не падымайце на смех.
Бо мне посныя дні – быццам чорныя ночы,
А начамі грашыць, як вядома, не грэх.

*

Пастку лёсу, вядома, ніхто не міне.
Я б заўсёды як хочацца жыў бы, дык не.
Без мяне на нябёсах прымаюць рашэнні,
А пасля, як віноўніка, судзяць мяне.

*

Кіпарыс языкамі, якіх не злічыць,
Не балбоча, не меле, а сціпла маўчыць.
А таго, хто адным языком тараторыць,
Не пашкодзіла б дрынам штодзённа лячыць.

*

Столькі думак, што часам настрой іграві!
А як выкажу іх – не знасіць галавы.
Толькі гэта папера дастойна даверу.
А сябры? Ненадзейныя ўсё-такі вы.

---

* Амар Хайям (каля 1048 – 1123) – персідскі паэт, вучоны, матэматык, астраном, паліглот.

** Рубаі – чатырохрадкоўе.

*Люцый Анней Сенека**

Гадоў былых падняць бы стосы,
Каб да былога дакрануцца.
У Рыме Сенека жыў, Люцый –
Сучаснік мудрага Хрыстоса.

У царстве рабскага рэжыму
Меў светлы, незвычайны розум,
І ў гэтым бачылі пагрозу
Валадары старога Рыма.

Хоць і плебей, ды небяспечны...
Нерон ад зайздрасці чарнее
І загадаў, каб мозг Аннея
Бясследна паглынула вечнасць.

О, сіла лёсу-веніка!..
Але карысна ўсё ж і сёння
Развагі слушныя прыпомніць,
Спазнаць жыццёвы вопыт Сенека.

*Люцый Анней Сенека, 4 г. д. н. э. і 65 г. н. э., філосаф, быў прыстаўлены выхавацелем маладога Нерона, які, стаўшы імператарам, зайздросціў розуму філосафа і загадаў настаўніку і яго жонцы памерці. Люцый Анней Сенека перарэзаў вены сабе і сваёй жонцы.

Погляды філосафа
(узятыя з маральных лістоў да Люцылія)

Ад намеру да намеру
Мітусішся ты няўмеру –
Справа недарэчная.

Хіба можаш нецярпліва
Сатвараць сабе рупліва
Штосьці даўгавечнае?

*

У шчасці, кажуць, павязе,
Ды толькі па якой дарозе?..
Стаім за нечым у чарзе,
А шчасце – побач, у знямозе.

Ні тэрміну, ні адпачынку
Само сабе не дазваляе,
І ўзнёсшыся, нібы пушынка,
Праз мары нашы пралятае.

І мы спяшаемся за ім –
За ўладаю і за раскошай,
І ўрэшце рэшт згараем з ім
Ад гонару альбо ад грошай.

*

Як нам прыйсці да шчасця, да свайго?
Якія нам памылкі засцяць?
А тое, што мы сродкі да яго
Прымаем за самое шчасце.
І чым хутчэй к яму імкнемся –
Далей ад шчасця застаемся.

*

Пачатак шчасця і яго канец –
Неўтаймаваная настырнасць.
Але працягласць і яго вянец –
Упэўненасць і ціхамірнасць.

*

Ты не мяняеш месцаў у жыцці.
Табе адсюль не хочацца сысці,
Бо шчасця, мабыць, столькі ў мітусні,
Што крыўды ў непрыкрытае хлусні.

І першы доказ, што не ўзрушыў дух, –
Калі ты здолеў, захаваўшы рух,
Спакойна жыць тут на зямлі сваёй
І заставацца ўсё ж самім сабой.

*

А мы прычыны для трывог
Шукаем у пылу дарог,
І ўжо не толькі, каб хутчэй ісці,
Дык і цягнуць свой груз не можам,
Тым больш, у кожнага шляхі ў жыцці –
Амаль заўсёды бездарожжа.

*

Бяда ідзе, але я веру,
Што трэба знаць бяды той меру
І разгадаць, хаця прыблізна,
Ці будзе надта ўжо вялізнай,
Ці будзе надта ўжо працяглай;
Ды можа і яна сама
Ад страху нават перасмягла,
А… страшнага ў самой няма.

*

Калі над іншымі без бою
Ты ўладу захацеў узяць, –

Сумей уладу над сабою
Спакойна розуму аддаць.

І кіравацьмеш без пагрозы,
Накінеш на астатніх збрую,
Калі табой уласны розум
Ураўнаважана кіруе.

*

Фартуна шанц табе дае,
Яна сама цябе знаходзіць
І не радзей, чым ты яе
За кратамі і на свабодзе.

*

Каму мае патрэбны творы,
Калі ў сучасным карагодзе
Яны сягоння, як і ўчора,
Да многіх нават не даходзяць.

Хаця мне і не трэба многіх,
Хапае нават аднаго,
Калі душа яго – разлога…
Пішу я, мабыць, для яго.

Пішу і ўдумліва, і ўпарта,
Бо добра ведаю, што ён
На гэтым часе болей варты,
Чым шматгаловы стадыён.

*

Не бедны той, хто мала мае,
А той, каму ўсё не хапае.
Ну дзе, скажы, мяжа багацця

Ў душы тваёй і ў тваёй хаце?
Мець тое, што для цела досыць,
Ці тое, што душа запросіць?

*

Дастатак разумнаму – тое, што ёсць.
Другі ж дык пакуты свае не стрымае:
Замучвае сквапнасць, замучвае злосць,
Бо грэбуе тым, што сягоння ўжо мае.

*

Хоць жыццё – гэта боль і нудота,
Ды жыць доўга каму не ахвота?
Можа, правільна жыць хто б і здолеў,
А жыць доўга – ніхто і ніколі.

*

Услед за надзеяй з’яўляецца страх,
А з поспехам побач разгульвае крах.
А там над палонным стаіць вартавы –
З’яднаў процілегласці звязак жывы.
Няўпэўненасць точыць абое бакі…
Ці хутка канец ёй? Калі і які?

*

Даносіцца голас ліслівы, салодкі,
Даносіцца быццам бы з райскага саду.
А ты будзь далей ад таго асяродку,
Далей абыдзі неспадзеўку-прынаду.

Глухім заставайся, не слухай нікога,
І тых, каму быў дарагі ты няўмеру:

Яны пажадаюць нямала дурнога,
Хаця і жадаюць у лепшых намерах.

Калі ж табе хочацца долі шчаслівай,
Цвяроза ўспрыняць і суседства, і далі, –
Пазбаўся, мой сябра, хутчэй ад наплыву,
Што добразычліўцы табе пажадалі.

Ёсць толькі адна дабрыня, ды якая?!
Крыніцаю шчасця магла б называцца.
А гэта твой вопыт, які заклікае
Заўсёды адно на сябе спадзявацца.

*

Частку часу майго адбіраюць.
Потым частку крадуць, а яшчэ
Доля часу дарэмна згарае –
Не сагрэе і не апячэ.

Але мне яшчэ болей ганебна,
Калі сам я губляю свой час,
Калі ў справах, зусім непатрэбных,
Дзень яшчэ адзін поўнасцю згас.

І калі бесклапотна, заўчасна
Я гады свае трачу дарма,
То на добрае, кажучы ўласна,
Часу не застаецца, няма.

*

Смерць за мною ідзе неадступна,
Праглынуўшы мінулы мой час.
Дык няхай кожны дзень будзе рупным...
Каб ніводзін дарэмна не згас.

І тады можна меней залежыць
Ад загадкавых заўтрашніх дзён…
Нават з самай агромністай вежы
Мне мой будучы час не відзён.

Я пакуль не за тою мяжою,
Што адрэжа сучаснасць ураз.
На зямлі тут усё мне чужое,
А маё – гэта толькі мой час.

Музей-сядзіба
“Пружанскі палацык”.
Літаратары і аматары
прыгожага пісьменства пасля
ўручэння Алесю Корневу
Берасцейскай Мядовай прэміі
(14.01.2010 г.)

Музей-сядзіба
“Пружанскі палацык”.
Мецэнат Берасцейскай
Мядовай прэміі Мікола Папека
і яе лаўрэат за 2009 год
Алесь Корнеў
(14.01.2010 г.)

Змест

Літаратурна-мастацкае выданне

Корнеў Алесь Касьянавіч

МЯДОВЫ ПОЛЮС
Вершы і паэма

Рэдактар *І. Лагвіновіч*
Камп'ютэрная вёрстка *Н. Фіцнер*
Карэктар *Н. Фіцнер*

(Кніга выдадзена на ўласныя сродкі аўтара)

Падпісана да друку 15.06.2010. Фармат 84x100 $^{1}/_{32}$.
Папера афсетная. Рызаграфія. Ум. друк. арк. 5,4.
Ул.-выд. арк. 5,4. Тыраж 99. Заказ 2906.

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
прыватнае вытворча-гандлёвае унітарнае прадпрыемства
«Издательство "Альтернатива"»
ЛИ № 02330/0494051 ад 03.02.2009.
ЛП № 02330/0150460 ад 25.02.2009.
Пр. Машэрава, 75/1, к. 312, 224013 г. Брэст.